

Rijksoverheid

Adviescommissie Nationaal Groeifonds Jaarverslag 2021

Inhoud

Voorwoord van de voorzitter	4
Leeswijzer	6
1 Verslag van de werkzaamheden van de commissie	7
1.1 Doel van het Nationaal Groeifonds	7
1.2 Taken van de commissie	7
1.3 Werkwijze van de commissie in 2021	7
2 Overwegingen van de commissie bij de uitvoering van haar mandaat	12
3 Monitoring en evaluatie	15
3.1 Belang en rolverdeling	15
3.2 Status projecten	15
3.3 Portefeuille-analyse	17
4 Korte vooruitblik	19
Bijlage 1: Samenstelling adviescommissie Nationaal Groeifonds	20
Bijlage 2: Korte beschrijving en uitgevoerde activiteiten per voorstel	21
Bijlage 3: Het analysekader van de adviescommissie voor de beoordeling van voorstellen uit de tweede ronde	24
Procestoelichting	39
Addendum, behorend bij toelichting op criterium 3.9 van het analysekader: Overzicht rechten intellectueel eigendom	40

Voorwoord van de voorzitter

Voor u ligt het eerste jaarverslag van de adviescommissie van het Nationaal Groeifonds.

Nadat de commissie op 14 januari 2021 de voorstellen heeft ontvangen van de fondsbeheerders zijn de leden met enthousiasme aan de slag gegaan. Het is eervol en uitdagend om een bijdrage te leveren aan het Nationaal Groeifonds dat vernieuwing, verduurzaming en dynamiek van de Nederlandse economie als doel heeft. Duurzame groei en vernieuwing staan met dit instrument en de daarvoor uitgetrokken middelen (€ 20 mld) vol op de agenda. Het is voor de leden inspirerend om te zien dat er zoveel mensen, bedrijven en instellingen actief zijn om op een vindingrijke manier vorm te geven aan de toekomst van ons land.

De eerste ronde van het fonds was een pilotronde. Het doel was om snel van start te gaan om ervaring op te doen en tot toekenning van middelen over te gaan. Er is van deze eerste ronde geleerd door fondsbeheerders, indieners, ingeschakelde experts en de commissie. Het jaarverslag getuigt hiervan.

Circa drie maanden na de ontvangst van de voorstellen heeft de commissie een advies aan de fondsbeheerders – de ministers van Economische Zaken en Klimaat en van Financiën – uitgebracht over de te bekostigen voorstellen. De commissie adviseerde een totaal aan € 646 mln – deels onder voorwaarden – aan projecten toe te kennen en een bedrag van € 3,5 mld te reserveren voor voorstellen die potentie hebben, maar die nog enige aanpassingen behoeven.

Na deze eerste ronde kunnen een aantal veelbelovende voorstellen van start gaan. Zo biedt Quantum computing de potentie tot toepassingen en doorbraken over een breed terrein in de economie en de Nederlandse kennispositie hierin is sterk. De voorstellen op het terrein van de gezondheidszorg geven impulsen aan nieuwe veelbelovende vormen van geneeskunde en voor snellere en betere diagnoses en behandelingen door het delen van geanonimiseerde data binnen de gezondheidszorg. Daarnaast zet Groenvermogen een belangrijke stap in de energietransitie en zorgt AiNed ervoor dat het Nederlands bedrijfsleven kunstmatige intelligentie sneller en op een maatschappelijk verantwoorde wijze in zijn bedrijfsprocessen toepast. Op kennisgebied geeft het Nationaal Onderwijslab een impuls aan de innovatie van digitale leer- en hulpmiddelen, vraaggericht en in samenwerking met het onderwijsveld. Het voorstel voor Leven Lang Ontwikkelen voorziet in een op de persoon toegesneden scholingsoverzicht, waarmee een belangrijke belemmering voor deelname aan scholing kan worden weggenomen. Op het terrein van infrastructuur heeft de commissie aangegeven onder welke voorwaarden investeringen in twee belangrijke knelpunten in de nationale spoorinfrastructuur kunnen worden gestart.

Het Nationaal Groeifonds is een geheel nieuw instrument. Zowel vanuit de Tweede Kamer als vanuit bredere kring zijn ideeën aangedragen voor de verdere invulling en vormgeving van het Groeifonds. Ook heeft de oprichting van het fonds de discussie over hoe wij in de toekomst ons brood willen verdienen en wat de rol van de overheid daarbij is, verder gestimuleerd. Er is brede eensgezindheid dat een actievare rol van de overheid noodzakelijk is om de potentiële groei van ons land op een hoger niveau te brengen terwijl wij tegelijkertijd onze ecologische voetafdruk aanmerkelijk willen verkleinen. Innovatie en kennis zijn daarvoor de belangrijkste aanjagers. De leden van de commissie willen voor alle Nederlanders, huidige en toekomstige generaties, bijdragen aan een duurzame en welvarende toekomst.

De inzet van de commissie is de kwalitatief beste voorstellen te identificeren. Vernieuwende voorstellen die duurzame groei realiseren en bijdragen aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken. Voorstellen die qua ambitie en strategische onderbouwing het verschil kunnen maken en die ook laten zien dat de uitvoerders over de uitvoeringskracht en organisatie beschikken om dat waar te maken. Daarom heeft de commissie geadviseerd om voorwaarden te stellen aan de toekenning van geld: het tonen van voldoende voortgang, het aanbrengen van meer strategische focus, het versterken van de organisatie etc. De risico's van dergelijke projecten zijn groot. Daarom is het belangrijk om de kwaliteit te borgen, evenals het beheersen van de risico's en prikkels voor een goede uitvoering. Het gaat er niet om zo snel mogelijk veel geld weg te zetten: als een goede uitvoering niet is verzekerd, treden slechts bestedingseffecten op korte termijn op. Daarvoor is het Groeifonds niet bedoeld. Het richt zich juist op het versterken van het duurzaam verdienvermogen op de middellange tot lange termijn via het bekostigen van projecten die voor de Nederlandse samenleving op de lange termijn grote positieve effecten zullen hebben. Het najagen van kortetermijneffecten zou het bereiken van deze positieve effecten op lange termijn zelfs in de waagschaal stellen. Dit neemt niet weg dat de gestarte projecten wel moeten laten zien dat zij op de goede weg zijn en de plannen voortvarend uitvoeren. Monitoring en rapportage van de (tussen)resultaten van de projecten is daarvoor onontbeerlijk en vormt dan ook een terugkerend onderdeel van dit jaarverslag.

De commissie heeft in haar adviesrapport over de voorstellen van de eerste ronde een aantal aanbevelingen gedaan om tot nog meer voorstellen te komen die ingaan op de uitdagingen waar Nederland voor staat. De tweede ronde, die nog loopt, biedt de kans een volgende stap te zetten in de ontwikkeling van het fonds en de bijdragen die het via de projecten kan leveren aan het verzekeren van een duurzame welvaartsontwikkeling in Nederland. Het kabinet richt op grond van het coalitieakkoord een aantal fondsen op voor de energietransitie, de stikstofproblematiek en voor onderzoek en ontwikkeling. De commissie verkent graag met het kabinet de raakvlakken en de verschillen tussen het Groeifonds en de nieuwe fondsen, zodat de middelen die vanuit de verschillende fondsen worden ingezet elkaar ondersteunen en aanvullen. Het komt de doelmatige besteding van middelen ten goede als zij vanuit een overkoepelende strategische visie worden ingezet. De leden van de commissie zetten zich het komend jaar hiervoor en voor een nieuwe tweede ronde van het Groeifonds in.

ir. J.R.V.A. Dijsselbloem
voorzitter van de adviescommissie Nationaal Groeifonds

Leeswijzer

Dit jaarverslag van de adviescommissie van het Nationaal Groeifonds gaat over 2021, het eerste jaar dat de commissie actief is geweest. De commissie komt hiermee tegemoet aan artikel 8.1 van het Instellingsbesluit voor de adviescommissie Nationaal Groeifonds: “De commissie legt verantwoording af aan de ministers in een jaarlijks schriftelijk verslag over haar taken.” Het verslag behandelt het doel van het Nationaal Groeifonds en de taken, werkwijze en samenstelling van de commissie. Vervolgens komt aan de orde de visie die de commissie heeft op de invulling van haar rol bij het fonds. Ook geeft het jaarverslag een overzicht van de lopende projecten, zowel van de toekenningen per project als van hun actuele status. Voor Verantwoordingsdag (de derde woensdag van mei) zal fondsbeheer in het Rijksjaarverslag over 2021 afzonderlijk ingaan op het algemene en financiële beleid voor het Nationaal Groeifonds.

1 Verslag van de werkzaamheden van de commissie

1.1 Doel van het Nationaal Groeifonds

Het doel van het Nationaal Groeifonds is om het duurzaam verdienvermogen van Nederland te vergroten door te investeren op drie terreinen: (1) kennisontwikkeling, (2) onderzoek, ontwikkeling en innovatie en (3) infrastructuur. Met duurzaam verdienvermogen wordt bedoeld het versterken van onze economische groei met oog voor het milieu, sociale aspecten en de generaties na ons. Ingediende voorstellen worden beoordeeld door een onafhankelijke commissie. Het kabinet heeft besloten op basis van het coalitieakkoord van 15 december 2021 de pijler infrastructuur uit het Nationaal Groeifonds te halen. De totale beschikbare middelen voor het Groeifonds blijven echter hetzelfde, nl. € 20 mld.

1.2 Taken van de commissie

De adviescommissie van het Nationaal Groeifonds heeft als taak¹ het beoordelen van de investeringsvoorstellen op de drie terreinen van het fonds (Kennisontwikkeling, Onderzoek, ontwikkeling en innovatie en Infrastructuur) op onafhankelijke en deskundige wijze. De commissie opereert hierbij zelfstandig en stelt haar eigen werkwijze en analysemethoden vast. Het Centraal Planbureau (CPB) is adviserend lid van de commissie. Daarnaast kan de commissie gebruik maken van externe deskundigen. De commissie maakt een integrale afweging over de meest doeltreffende en doelmatige besteding van fondsmiddelen en zorgt ervoor dat de investeringen van het fonds aansluiten bij de doelstelling en de randvoorwaarden van het fonds. Zij brengt hierover een openbaar advies uit aan het kabinet als onafhankelijke adviescommissie. De commissie houdt ook de voortgang en de impact van de investeringen bij. De commissie rapporteert publiekelijk over haar werkzaamheden.

1.3 Werkwijze van de commissie in 2021

Nadat beide Kamers der Staten-Generaal akkoord zijn gegaan met het voorstel tot oprichting van het Nationaal Groeifonds hebben de fondsbeheerders op 14 januari 2021 de 14 ingediende voorstellen doorgestuurd, die voldeden aan de vastgestelde toegangscriteria. De feitelijke werkzaamheden van de adviescommissie konden toen beginnen. In de periode daarvoor – de laatste maanden van 2020 - heeft de commissie de voorbereidingen hiervoor getroffen, zoals het vaststellen van haar werkwijze en het beoordelingskader.

Interne organisatie

De commissie heeft haar werkwijze vastgesteld binnen de kaders van het Instellingsbesluit van 4 september 2021 van de ministers van Economische Zaken en Klimaat en van Financiën. De leden van de commissie hebben uit hun midden een voorzitter gekozen. Zij hebben drie subcommissies ingesteld voor de gedetailleerde inhoudelijke beoordeling van de ingediende voorstellen. Voor de indeling van de subcommissies is de verdeling van de pijlers van het fonds aangehouden: Kennisontwikkeling, Onderzoek, ontwikkeling en innovatie en Infrastructuur. De leden hebben hun persoonlijke belangen geïnventariseerd en met elkaar gedeeld. Vervolgens heeft de commissie conclusies getrokken over de verschoning van leden bij de inhoudelijke beoordeling van voorstellen, voor die gevallen waar een belangenverstrengeling – of de schijn daarvan – aanwezig zou kunnen zijn². Zij hebben hierbij het Reglement onafhankelijkheid en tegengaan belangenverstrengeling gehanteerd dat op 9 april 2021 is gepubliceerd in de Staatscourant³.

Wisselingen

De heer Feike Sijbesma heeft te kennen gegeven zijn lidmaatschap van de commissie per 1 januari 2022 te beëindigen wegens zijn drukke werkzaamheden. De heer Michiel Muller is per dezelfde datum toegetreden tot de commissie. De heer Robbert Dijkgraaf is per 10 januari 2022 benoemd tot minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, waardoor hij zijn werkzaamheden voor het Nationaal Groeifonds heeft neergelegd. Per 1 februari 2022 is met terugwerkende kracht de heer Ben Feringa als zijn opvolger benoemd. De samenstelling van de commissie en van de subcommissies is weergegeven in bijlage 1.

¹ Tweede Kamer, 2019-2020, 35 300, nr 83, 7 september 2020.

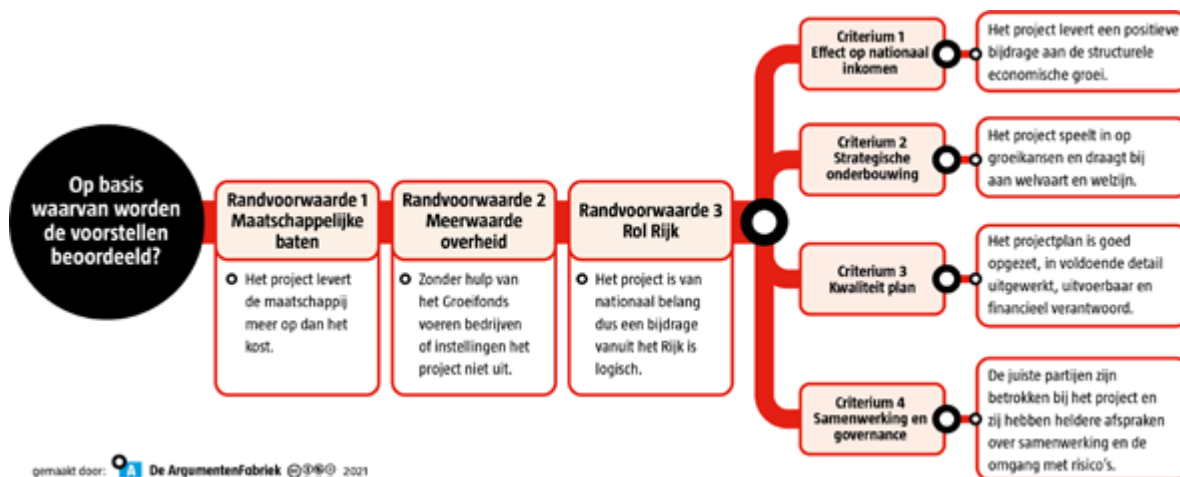
² Zie voor een opgave van de verschoning van de leden: Bijlage B van het rapport van de Adviescommissie Nationaal Groeifonds, (maart 2021), bijlage bij Tweede Kamer, 2020-2021, 35 570 XIX, nr 28; ook te downloaden op www.nationaalgroeifonds.nl/documenten

³ Staatscourant nr. 17974, 9 april 2021

Analysekader

De commissie heeft in december 2020, voordat zij de voorstellen van de fondsbeheerders heeft ontvangen, haar beoordelingskader vastgesteld. Hierbij was het Instellingsbesluit adviescommissie Nationaal Groeifonds het uitgangspunt. De commissie heeft de daarin opgenomen algemene criteria nader uitgewerkt om tot een praktische beoordeling te komen. Het analysekader bevat drie randvoorwaarden en vier criteria, zoals hieronder is aangegeven.

Figuur 1. Schematische weergave van het analysekader voor de eerste ronde 2021

De doelstelling van het fonds is het bevorderen van het duurzaam verdienvermogen van Nederland. Dit betekent dat naast de effecten op het structurele bruto binnenlands product (bbp) ook rekening moet worden gehouden met de maatschappelijke gevolgen en de gevolgen voor ons leefmilieu, voor zowel de huidige als de toekomstige generaties. Randvoorwaarde 1 ziet hierop toe. De commissie is bovendien van mening dat voorstellen de voorkeur verdienen die boven op hun bijdrage aan het duurzaam verdienvermogen actief inspelen op de maatschappelijke transitie. Daarnaast moet duidelijk zijn dat een bijdrage vanuit het Groeifonds een noodzakelijke voorwaarde is om het doel van een voorstel te bereiken (randvoorwaarde 2). Dit betekent dat regelgeving of aanpassing daarvan en bestaande voorzieningen alleen niet voldoende zijn. En dat de voorgenomen interventies van het voorstel moeten aansluiten bij de probleemstelling en daarvoor een effectieve oplossing bieden. Verder wordt verwacht dat partijen die bij een voorstel betrokken zijn zelf ook een bijdrage leveren aan de bekostiging ervan (cofinanciering). Daarmee bevestigen zij hun betrokkenheid en het belang wat zij aan het voorstel toekennen. Ook moet duidelijk zijn dat een interventie op rijksniveau noodzakelijk is voor het welslagen van het project (randvoorwaarde 3).

Gezien de doelstelling van het Groeifonds moet een voorstel bijdragen aan het duurzaam verdienvermogen (criterium 1), om voor een subsidie vanuit het Groeifonds in aanmerking te komen. De commissie beoordeelt de onderbouwing van de projectindieners van de geschatte bijdrage, bijgestaan door externe experts en het CPB. De commissie is van oordeel dat het lastig is betrouwbare kwantitatieve ramingen over het effect op het duurzaam verdienvermogen te verkrijgen, gezien het vernieuwende karakter van de projecten. Daarom stond het voor de commissie vast dat er ook kwalitatieve criteria nodig waren voor een verantwoord oordeel over de waarschijnlijke impact van de voorstellen op lange termijn.

Een sterke strategische en inhoudelijke onderbouwing van een voorstel (criterium 2) is daarom essentieel. Sluiten de voorgenomen activiteiten aan op de probleemanalyse? Zijn zij effectief genoeg om de beoogde effecten te bereiken? Verder beoordeelt de commissie wat de positie van Nederland is in internationaal opzicht op het terrein dat het voorstel bestrijkt. Wat gebeurt er in onze buurlanden en hoe onderscheidend is de aanpak in het voorstel? Hiervoor heeft de commissie ook buitenlandse experts geraadpleegd. Voor criterium 2, de strategische onderbouwing, heeft de commissie naast een aantal algemene toetsmomenten ook specifieke toetsmomenten voor de afzonderlijke terreinen Kennisontwikkeling, Onderzoek, ontwikkeling en innovatie en Infrastructuur in het beoordelingskader opgenomen⁴.

⁴ Zie hiervoor bijlage A bij adviescommissie Nationaal Groeifonds, Rapport eerste beoordelingsronde (maart 2021), bijlage bij Tweede Kamer, 2020-2021, 35 570 XIX, nr 28; ook te downloaden op www.nationaalgroeifonds.nl/documenten

Om succesvol te kunnen zijn, moet een voorstel niet alleen strategisch en conceptueel goed zijn onderbouwd, maar moet het ook een goed uitvoeringsplan en een sterke organisatie neerzetten (criterium 3). Ook zijn goede governance-afspraken met een duidelijke mandaats- en bevoegdheidsverdeling van belang en moeten de belangrijke functies in de organisatie worden bezet door personen van naam en faam (criterium 4). Een goede score op deze onderdelen is essentieel om erop te kunnen vertrouwen dat een voorstel de beoogde effecten realiseert.

Beoordelingsproces

In januari 2021 is de inhoudelijke beoordeling op basis van het analysekader van de voorstellen begonnen. De commissie is in de periode januari-maart vier maal in plenaire sessie bijeengekomen. Daarnaast is een aantal kennissessies georganiseerd, op de terreinen Kennis, Onderzoek, ontwikkeling en innovatie en Infrastructuur. In deze periode hebben de subcommissies in een viertal rondens⁵ de voorstellen inhoudelijk bestudeerd, waarbij zij ook gebruik hebben kunnen maken van de adviezen van geraadpleegde experts. Een gesprek met de indieners maakte onderdeel uit van het proces. Vanuit de subcommissies is tussentijds naar de plenaire commissie teruggekoppeld om tot een horizontaal evenwichtige beoordeling over de verschillende pijlers te komen. Ook hebben de voorzitters van de subcommissie hiertoe met de voorzitter van de commissie overlegd. Bij de vergaderingen van de commissie en de subcommissies was steeds het CPB als adviserend lid vertegenwoordigd.

In haar beoordeling van de voorstellen heeft de commissie ook dankbaar gebruik gemaakt van de adviezen van vele externe experts, waaronder die uit het buitenland⁶. De hiermee gemoeide kosten bedroegen € 1.1 mln, inclusief de kosten van de inzet van het CPB. Dit bedrag moet worden gezien in verhouding tot de complexe voorstellen die zijn ingediend en hun potentiële bijdrage aan het Nederlandse verdienvermogen. In de eerste ronde zijn er voorstellen ingediend van in totaal € 24,3 mld. Daarbij komt dat een afwijzing of een gedeeltelijke toekenning voor de indieners grote gevolgen heeft. De commissie moet daarom in zijn adviezen goed beslagen ten ijs komen en deze van een goede onderbouwing voorzien. In dit licht bezien acht de commissie de kosten voor externe experts redelijk. Daarnaast zijn er kosten gemaakt voor de ondersteuning van de adviescommissie en voor communicatie en het beheer van het fonds. Tabel 1 geeft een overzicht. De commissie is ondersteund in haar werkzaamheden door de stafdirectie Nationaal Groeifonds. Ten tijde van de beoordelingsfase bestond deze uit 14 personen (deels op detachingsbasis) om in de periode daarna terug te vallen tot gemiddeld 7 personen. In de aanloop naar de tweede ronde, die omvangrijker is dan de eerste, is de omvang van de stafdirectie toegenomen tot 17 personen. Daarnaast zijn kosten gemaakt voor fondsbeheer, communicatie en ondersteuning door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). De leden van de commissie hebben geen vergoeding voor hun werkzaamheden ontvangen. Aangezien alle bijeenkomsten van de commissie en subcommissies virtueel waren, zijn ook geen reis- of verblijfkosten gedeclareerd.

Tabel 1. Kosten apparaat en extern advies Nationaal Groeifonds (x duizend euro), 2021

1.	Stafdirectie Groeifonds	1.754
2.	Fondsbeheer	1.169
3.	Ondersteuning door RVO	509
4.	Communicatie	1.169
5.	Advies experts	1.124
	Totaal	4.751

Eind maart heeft de commissie haar advies aan de fondsbeheerders aangeboden in haar rapport van de eerste beoordelingsronde. Op 9 april heeft de ministerraad het advies van de commissie overgenomen en daar de Tweede Kamer over geïnformeerd.

⁵ Gezien het aantal voorstellen en de complexiteit besloeg een ronde vaak meer dan 1 vergadering van een sub-commissie.

⁶ Zie voor een overzicht van geraadpleegde experts Bijlage D bij adviescommissie Nationaal Groeifonds, Rapport eerste beoordelingsronde (maart 2021), bijlage bij Tweede Kamer, 2020-2021, 35 570 XIX, nr 28; ook te downloaden op www.nationaalgroeifonds.nl/documenten

Vervolg en voorbereiding tweede ronde

Na de publicatie van het advies hebben de commissie en de ambtelijke staf aan de indieners toelichting verstrekt op haar adviezen. Op basis van de lessen uit de eerste ronde heeft de commissie het analysekader aangepast⁷. Het is op een aantal punten verduidelijkt en aangevuld. Enkele criteria zijn met elkaar geïntegreerd of juist opgesplitst in aparte criteria. Verder zijn de specifieke criteria voor de pijlers Kennisontwikkeling, Onderzoek, ontwikkeling en Innovatie en voor Infrastructuur vertaald naar algemene criteria voor een consistente beoordeling over de terreinen heen. Hierbij is er scherp op gelet dat terreinspecifieke elementen en aandachtspunten in het analysekader behouden blijven. Ook is het propositieformulier (waarmee de indieners hun voorstel indienen) herzien, zodat de informatie die daarin wordt gevraagd goed aansluit op de onderdelen van het analysekader.

De commissie heeft in de eerste ronde de toekenning van middelen vaak afhankelijk gesteld van het voldoen aan voorwaarden. Hiervoor is gekozen om de besteding van de middelen van het fonds optimaal te laten aansluiten bij de doelen en randvoorwaarden van het fonds, waardoor een zo groot mogelijke impact kan worden bereikt. Inmiddels heeft een drietal projecten⁸ aanvullende informatie aangeleverd, waaruit blijkt dat zij voldoen aan de gestelde voorwaarden. De commissie heeft daarop de fondsbeheerders geadviseerd tot een omzetting van de voorwaardelijke toekenningen in definitieve. Dit advies is overgenomen door de fondsbeheerders, waardoor er € 175 mln van de voorwaardelijke toekenningen uit de eerste ronde is vrijgegeven. Hoofdstuk 3 Monitoring en evaluatie, gaat hierop verder in en toont het totaal van de nu gedane toekenningen aan het einde van 2021.

Project Groenvermogen (illustratie door Thomas Hartman)

⁷ Zie bijlage 3 van dit jaarverslag voor een uiteenzetting van het analysekader voor de tweede ronde.

⁸ Groenvermogen, Health RI en het Nationaal Onderwijslab

De commissie heeft ter voorbereiding op de tweede ronde van het fonds in de tweede helft van het jaar een aantal kennissessies georganiseerd op de terreinen onderwijs, energie en klimaat en digitalisering. Ook heeft de commissie haar werkwijze onder de loep gehouden. In plaats van subcommissies voor de afzonderlijke pijlers zijn de subcommissies nu thema-georiënteerd ingericht. Daarmee zijn er nu de volgende subcommissies:

- High-tech en materialen;
- Landbouw, voedsel, land- en watergebruik;
- Life sciences;
- Energie en duurzame ontwikkeling;
- Mobiliteit;
- Onderwijs;
- Leven Lang Ontwikkelen (LLO).

Deze indeling is gebaseerd op de verdeling van de ingediende voorstellen in een aantal thema's. Daarmee is dit geen vaste indeling, maar kan die worden veranderd aan de hand van de thema's in een volgende ronde. Door op deze wijze te werken kunnen voorstellen op hetzelfde terrein beter met elkaar worden vergeleken en tegen elkaar worden afgewogen. Ook kan hierdoor de analyse nog meer diepgang bereiken.

Op 1 november 2021 hebben de departementen hun voorstellen voor de tweede ronde ingediend bij de toegangspoort, die in de tweede ronde door RVO wordt uitgevoerd. RVO zal beoordelen of zij voldoen aan de toelatingscriteria. Bij een positief oordeel sturen de fondsbeheerders de voorstellen door naar de commissie voor een inhoudelijke beoordeling.⁹

⁹ Per brief van 15 februari 2022 hebben de fondsbeheerders de Tweede Kamer geïnformeerd dat 35 van de 37 ingediende voorstellen zijn doorgestuurd naar de commissie voor beoordeling en advies.

2 Overwegingen van de commissie bij de uitvoering van haar mandaat

De eerste ronde van het fonds is opgezet als een pilotronde. Het oogmerk van de fondsbeheerders, de ministers van Economische Zaken en Klimaat en van Financiën, was om snel na de formele start tot toekenningen over te gaan. Er is daarom voor gekozen dat in de eerste ronde alleen de coördinerende departementen (OCW, IenW en EZK) voorstellen konden indienen. Het uitvragen van voorstellen vond plaats op een moment dat de commissie nog niet in functie was en dus ook haar werkwijze en beoordelingskader niet had kunnen vaststellen. Wel bekend bij de indieners waren de algemene uitgangspunten, die zijn beschreven in de brief van beide fondsbeheerders aan de Tweede Kamer van 7 september 2021. De keuze voor snelheid, die begrijpelijk is, heeft ertoe geleid dat de verschillende stakeholders bij het fonds werkende weg hun verhouding tot elkaar hebben moeten vormgeven. Het gevolgde proces is daardoor voor alle betrokkenen niet altijd even duidelijk geweest. Naar het oordeel van de commissie heeft dit geen invloed gehad op het beoordelingsproces. De commissie heeft een zorgvuldige en grondige beoordeling uitgevoerd, waarin zij is bijgestaan door vele externe experts. Het rapport van de commissie van 9 april 2021¹⁰ documenteert dit proces uitvoerig.

Het Nationaal Groeifonds dient zich de komende periode verder te ontwikkelen tot een soepel werkend instrument. Hiervoor is nodig dat het fonds betrouwbaar is en zijn werking duidelijk is voor de stakeholders. Het doel, het bevorderen van het duurzaam verdienvermogen, moet op een breed draagvlak kunnen rekenen. Om de effectiviteit van het Groeifonds verder te verbeteren, zodat het fonds zijn belofte waarmaakt, zijn naar het oordeel van de commissie de hieronder volgende overwegingen van belang.

Richting en strategie

De doelmatigheid van het Nationaal Groeifonds zal toenemen als de ingediende plannen passen in een door kabinet en parlement aangegeven strategische richting. Het duurzaam verdienvermogen kan op vele manieren worden verhoogd, maar niet alle zijn even wenselijk of effectief. Waar zet Nederland op in? Waar liggen onze kracht en kansen? Hoe kunnen we maatschappelijke vraagstukken oplossen op een manier die ons verdienvermogen vergroot? Heldere en breed gedragen antwoorden op deze vragen zorgen voor richting en samenhang tussen de verschillende projecten. De effecten van de totale portefeuille van voorstellen kunnen elkaar dan versterken. Strategische richting aan het fonds vanuit de politiek kan er ook voor zorgen dat het overheidsbeleid nog meer ondersteunend werkt en meehelpt om transformaties via het reguliere overheidsinstrumentarium te verwezenlijken. Niet alleen creëert dit een gunstige voedingsbodem voor de projecten, maar ook kan daardoor per voorstel de behoefte aan directe steun vanuit het fonds afnemen, waardoor het fonds meer verschillende projecten kan bekostigen. Regulier beleid en fondsinvesteringen werken in dezelfde richting, wat het totale effect vergroot.

Duurzaamheid

De opgaven waar Nederland voor staat (onder meer verhoging van de arbeidsproductiviteit, de klimaatdoelstellingen en energietransitie, biodiversiteit, circulariteit, behoud van maatschappelijke samenhang tegen een achtergrond van toenemende diversiteit) zijn groot en lijken soms tegenstrijdig. Zij vragen minimaal om een overkoepelende aanpak waarin rekening wordt gehouden met de ontwikkelingen en het overheidsbeleid op al deze terreinen. Er ontstaan kansen als er wordt ingespeeld op de positieve dwarsverbanden tussen het beleid op deze terreinen, waardoor de investeringsvoorstellen vanuit het Nationaal Groeifonds elkaar kunnen ondersteunen. Duurzaamheid is maatschappelijk gezien geen kostenpost. Immers, investeren in schone technologieën en praktijken versterken ons verdienvermogen op langere termijn. En duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen versterkt niet alleen onze natuur en de biodiversiteit maar levert ook milieugebruiksruimte op. De commissie ziet het als haar taak om in haar adviezen hier aandacht voor te vragen om zo indieners te stimuleren uitdagende en creatieve voorstellen in te dienen.

Dialog

De maatschappelijke vraagstukken waarvoor Nederland staat, de wenselijke ontwikkelingsrichting van de economie en de bijdrage van het fonds daaraan betreffen buitengewoon complexe vraagstukken die voor iedere persoon of iedere instelling alleen buitengewoon lastig zijn op te lossen. Het lukt alleen door debat en dialoog tussen allen die het belang van deze doelstellingen en opgaven een warm hart toedragen. Op de uitkomsten van de eerste ronde van het fonds is van verschillende zijden gereageerd. De commissie verwelkomt dit. Door een debat tussen betrokkenen en deskundigen die hun zienswijze en expertise presenteren, ontstaat inzicht in hoe een integrale en holistische aanpak eruit kan zien. Dit draagt bij aan de discussie over de strategie voor het fonds, die ervoor zorgt dat het resultaat van de gehele portefeuille

¹⁰ Adviescommissie Nationaal Groeifonds, Rapport eerste beoordelingsronde (maart 2021), bijlage bij Tweede Kamer, 2020-2021, 35 570 XIX, nr 28; ook te downloaden op www.nationaalgroeifonds.nl/documenten

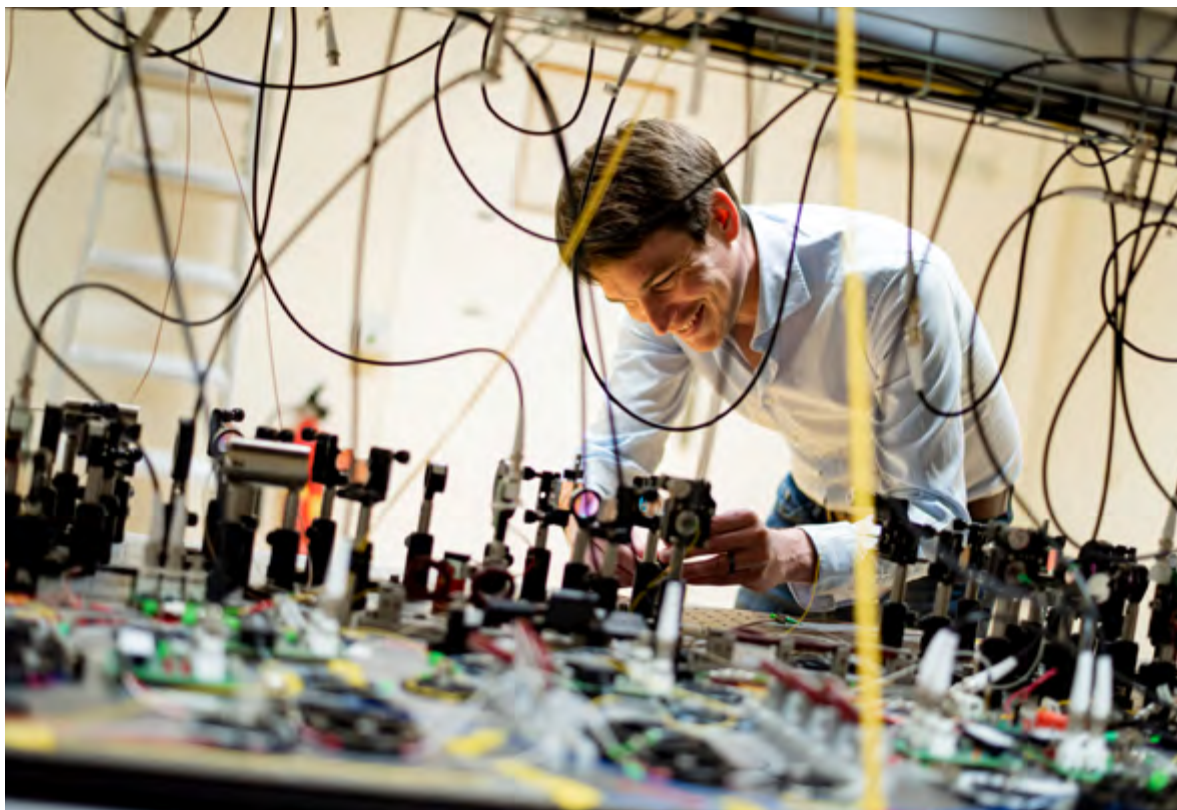
groter is dan de som van ieder project afzonderlijk. In haar adviezen zal de commissie vanuit haar rol een bijdrage aan dit debat leveren.

Samenwerking

Het Nationaal Groeifonds is een nieuw instrument. Op de terreinen waar het fonds zich richt, zijn al vele mensen en instellingen actief, in binnen- en buitenland. Zij beschikken over veel kennis en hebben over een reeks van jaren ervaring opgebouwd in het beoordelen van complexe voorstellen en het ontwikkelen en uitvoeren van de daarbij behorende procedures. Het fonds werkt graag met deze partijen samen, wisselt informatie uit en leert van hen. Alleen met kennis van velen kunnen wij de uitdagingen aangaan waar Nederland voor staat. Een andere reden voor samenwerking is, dat het fonds uitsluitend subsidies verstrekt. Dit is in de eerste fase van een voorstel of project een passende vorm van bekostiging. Maar als een voorstel of project zich goed ontwikkelt en dichterbij de markt komt te staan, zijn andere bronnen van financiering nodig, zoals leningen en risicodragend kapitaal. Om ervoor te zorgen dat een voorstel zich na zijn eerste levensfase kan doorontwikkelen, is het nodig contact tot stand te brengen met partijen die die vormen van kapitaal kunnen verschaffen of daarbij kunnen helpen. De commissie staat daarom een hechte samenwerking met Invest NL voor. Bij projecten met zicht op rendement, kan met hulp van Invest NL financiering worden gezocht. Voor de doorontwikkeling van projecten en de valorisatie van kennis is het belangrijk dat niet alleen aan de kenniskant, maar ook aan de financieringskant in Nederland een goed functionerend financieel ecosysteem ontstaat voor de financiering van innovatie.

Gebruikersvriendelijkheid

De komende periode blijft het fonds kritisch kijken naar zijn processen. De inhoudelijke beoordeling van de voorstellen moet stevig blijven om ervoor te zorgen dat het geld naar de best mogelijke voorstellen gaat. De processen daar omheen moeten voor de indieners duidelijk zijn, hen niet opzadelen met onredelijke lasten en na een besluit tot toekenning moet het geld binnen een redelijke termijn worden verstrekt. Op al deze terreinen valt nog winst te boeken qua duidelijkheid

Quantum Delta Nederland (foto door Rebekka Mell)

en efficiëntie van de processen. Het is vooral belangrijk te onderzoeken hoe de periode tussen een positief besluit van fondsbeheerders en het daadwerkelijk overboeken van geld aan de projectuitvoerders kan worden verkort. Door het proces van begrotingsverwerking en -goedkeuring van de subsidie-aanvragen kan dit nu oplopen tot enkele maanden. Dit leidt tot een flinke vertraging in de start van de projecten, zeker als de indienings- en beoordelingsperiode ook in aanmerking wordt genomen. Alle geledingen en schakels van het fonds moeten kritisch naar zichzelf blijven kijken en feedback vragen van gebruikers - ook van hen wier voorstellen niet zijn gehonoreerd - en andere stakeholders. Een doorlopend streven naar verbetering is de ambitie.

Omgaan met risico

De door het NGF bekostigde projecten hebben naar hun aard een hoog risicoprofiel: zij doen dingen die nog niet eerder zijn vertoond, of op een schaal die uniek is. Het is daarom onvermijdelijk dat sommige projecten die door het NGF worden bekostigd, hun ambities niet zullen waarmaken. Het markt- en technologierisico is groot. Dit is geen reden voor de commissie om dan maar op zeker te spelen. Met alleen “veilige” projecten gaan we niet de doorbraken bereiken die Nederland nodig heeft. Het betekent andersom ook niet dat ieder risico goed is, mits de ambitie maar groots en meeslepend is. Essentieel is dat de risico's op operationeel, financieel en governance-terrein in beeld worden gebracht, vergezeld van maatregelen en aanbevelingen om deze te beheersen. Dit vereist een gedegen analyse van de inhoudelijke en financiële onderbouwing, de focus en concreetheid van de acties en de kwaliteit van de mensen en de organisatie die het project uitvoeren en van de governance-arrangementen. Een gefaseerde toekenning van middelen draagt bij aan het verkleinen van risico's: door toekenningen te koppelen aan het behalen van mijlpalen en het voldoen aan gestelde voorwaarden en doelen, bouwt de commissie prikkels in voor een zorgvuldige uitvoering. Mochten er onverhoopt achterstanden in de uitvoering ontstaan, dan wordt dit tijdig gesignaleerd en is bijsturing een voorwaarde voor voortgaande bekostiging. Daardoor voorkomen we dat er geld blijft gaan naar projecten die achterblijven bij de geplande voortgang zonder zicht op verbetering. Een goede uitvoering kan niet zonder een effectieve monitoring en evaluatie, waar het volgende hoofdstuk over gaat.

3 Monitoring en evaluatie

3.1 Belang en rolverdeling

Belang

Monitoring en evaluatie is om drie redenen nodig. De eerste is om na te gaan of de projecten de verwachte voortgang boeken om de gewenste impact te realiseren. Dat gaat niet alleen om de momenten waarop de commissie moet beoordelen of voorwaardelijke toekenningen en reserveringen gehonoreerd kunnen worden, maar ook om tijdig tegenslagen te kunnen signaleren die een aanpassing of beëindiging van de bijdrage van het Nationaal Groeifonds noodzakelijk zouden maken. In deze gevallen worden besluiten genomen op basis van overleg tussen fondsbeheerders, het verantwoordelijk departement, de uitvoerders en de commissie. De tweede reden is om lessen te trekken die door de commissie gebruikt kunnen worden voor de beoordeling van toekomstige projecten. De derde reden is om het fonds zelf te verantwoorden. Waaraan worden de toegekende middelen besteed en wat leveren zij op? Monitoring en evaluatie levert input voor het jaarverslag en voor de periodieke evaluaties van de werking van het fonds. Daarnaast levert het input voor het (publiekelijk) transparant maken van de voortgang van de projecten, de behaalde successen en de bijdrage aan de doelstellingen van het Nationaal Groeifonds, het duurzame verdienvermogen en de bijdrage aan maatschappelijke baten.

Ook de uitvoerders van de projecten hebben een direct belang bij een goede monitoring; voor een slagvaardige aan- en bijsturing van het project en voor een goede planning en begrotingsbeheersing. Zij zullen daarom in hun project-administratie de noodzakelijke gegevens registreren, ook om daarmee te voldoen aan de informatieverplichtingen aan het Nationaal Groeifonds. In de monitoring door het fonds zal dan ook zoveel mogelijk van de reeds door het project verzamelde gegevens worden uitgegaan om dubbel werk te vermijden.

Rolverdeling

Tot nu toe kunnen alleen departementen projecten indienen en loopt de bekostiging van de projecten via hun begrotingen. Vanuit hun reguliere begrotingsverantwoording zijn departementen dan ook zelf verantwoordelijk voor de monitoring en evaluatie van de projecten die op hun begroting staan. De commissie is verantwoordelijk voor de rapportage over het Groeifonds als geheel: wat levert de portefeuille aan projecten op en welke voortgang is er? Dit jaarverslag gaat in paragrafen 3.2 en 3.3 hierop in. Vanaf het moment dat er ook door partijen direct een voorstel bij het Groeifonds kan worden ingediend¹¹ is de commissie ook verantwoordelijk voor de monitoring en evaluatie van de projecten die rechtstreeks vanuit de begroting van het fonds worden bekostigd.

Om een effectieve monitoring en evaluatie te bereiken werkt de commissie een systematiek uit in samenwerking met de andere betrokkenen. Het streven is deze systematiek overzichtelijk en efficiënt te organiseren. Hierbij zal zo veel mogelijk bij bestaande systematiek van departementen aangesloten worden om dubbel werk te voorkomen.

De departementen zullen waarborgen dat de monitoring en evaluatie van projecten uitgevoerd wordt, als zij de subsidieverstrekker zijn van de projectuitvoerder. Voor een succesvolle monitoring en evaluatie is een goede samenwerking vereist tussen departementen en de commissie. De rolverdeling is formeel vastgelegd in projectoverstijgende afspraken tussen de fondsbeheerders en de departementen. De inhoud van de projectmonitoring en evaluatie is vastgelegd in projectspecifieke afspraken. Wanneer partijen in de toekomst direct bij het fonds een aanvraag kunnen indienen, zal die verantwoordelijkheid ook bij het fonds liggen.

Als een project is afgerond, zal er altijd een evaluatie plaatsvinden. Indien een project loopt over de begroting van een departement is het betrokken departement hiervoor verantwoordelijk. Gaat het om een voorstel dat rechtstreeks uit de fondsbegroting wordt bekostigd, dan is fondsbeheer hiervoor verantwoordelijk. De evaluatie zal altijd door een onafhankelijke partij worden uitgevoerd, op basis van een taakopdracht die in samenspraak tussen departement (voor hun projecten), fondsbeheer en de stafdirectie van het Groeifonds (namens de commissie) wordt opgesteld.

3.2 Status projecten

Op 9 april 2021 besloot het kabinet het advies van de commissie voor de eerste beoordelingsronde van het Nationaal Groeifonds in zijn geheel over te nemen. De commissie adviseerde om € 646 mln aan de ingediende voorstellen toe te kennen en om € 3.471 mln te reserveren, verdeeld over 10 voorstellen. Van de toekenningen stelde de commissie voor om

¹¹ Zie hoofdstuk 4 Korte voortuitblik: dit vereist inwerkingtreding van de Instellingswet voor het Nationaal Groeifonds,

€ 121 mln direct toe te kennen en € 525 mln voorwaardelijk toe te kennen. Drie voorstellen (GroenvermogenNL, Health-RI en Innovatief en toekomstbestendig onderwijs) hebben inmiddels via aangepaste plannen voldaan aan de voorwaarden, zodat € 175 mln van de voorwaardelijke toekenningen nu ook omgezet is in een directe toekenning. Het totaal van de directe toekenningen komt daarmee op € 296 mln.

De toekenningen en huidige status per voorstel zijn weergegeven in de onderstaande tabel. De aangegeven cofinanciering is het percentage voor de gehele projectduur volgens het originele voorstel zoals ingediend bij de toegangspoort op 1 december 2020. Met de bijdrage van het Groeifonds komen er dus ook middelen van de betrokken partijen vrij voor de projectuitvoering. De cofinanciering zal gedurende het project gemonitord worden en zal in de loop van de tijd mogelijk nog wijzigen. Een korte beschrijving en meer toelichting op de status van de voorstellen is terug te lezen in bijlage 2.

Tabel 2 Overzicht stand van zaken toekenningen eerste beoordelingsronde – alle bedragen in € mln

Voorstellen	Toe- kenning	Voorw. toek.	Reser- vering	Cofinan- ciering*	Status voor toegekende activiteiten
AiNed Strategisch Investerings- programma	44	44	188	51%	Vorbereidende werkzaamheden voor calls in 2022. Nieuw plan ingediend voor de reservering. Veldbezoek commissie aan AI-onderzoeklabs
Groenvermogen van de Nederlandse economie	73	0	265	63%	Vorbereidende activiteiten gestart
Quantum Delta Nederland	54	228	333	83%	Eerste subsidieverlening eind 2021. Opzet eerste call in afrondende fase. NL en FR tekenen MOU
RegMed XB	23	33	0	74%	Eerste subsidieverleningen eind 2021. Eerste bouwwerkzaamheden gestart.
Health-RI	22	0	47	37%	Kick-off event plaatsgevonden, voorbereidende werkzaamheden subsidieverlening gestart
Schaalsprong Metropolaan OV en Verstedelijking Zuidelijke Randstad	0	0	1.000	.50%	Aangepast voorstel ingediend op 20 december 2021
Schaalsprong Metropolaan OV-systeem MRA en verstedelijking	0	0	1.500	50%	Aangepast voorstel ingediend op 20 december 2021
Brainportlijn Eindhoven	0	0	30	2%	Aangepast voorstel ingediend op 20 december 2021
Transitie naar innovatief en toekomst- bestendig onderwijs	80	0	63	0%	Projectafspraken in behandeling
Versterking infrastructuur Leven Lang Ontwikkelen	0	45	45	19%	Voorstel verwacht in Q1 2022
Totaal	296	350	3.471		

*Het percentage cofinanciering op basis van het gehele NGF-voorstel zoals ingediend bij de toegangspoort op 1 december 2020. De specifieke berekening die gehanteerd is door de indieners kan onderling afwijken. Onder cofinanciering wordt verstaan de in-kind en in-cash bijdrages van o.a. bedrijven en kennisinstellingen.

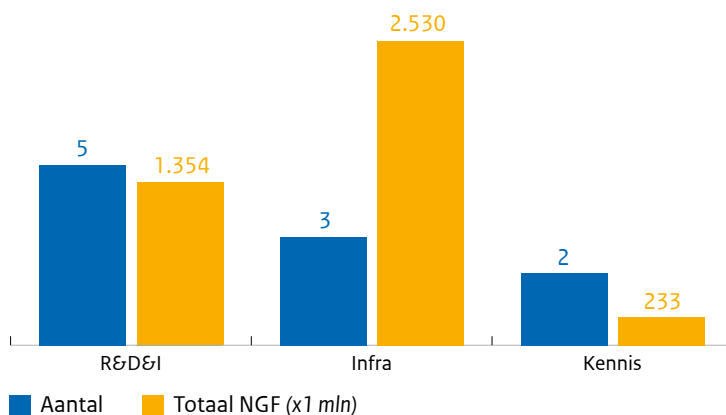
Enkele projecten hebben besloten om al te starten met voorbereidende werkzaamheden voordat de subsidie kon worden verleend. Hierdoor houden zij het momentum vast dat de consortia hebben vanuit het indienen van de aanvraag. Geld vanuit het Groeifonds komt pas beschikbaar nadat de Eerste en Tweede Kamer het hiermee gepaard gaande begrotingsvoorstel hebben goedgekeurd, waarna het betrokken departement een subsidie kan verlenen. De commissie constateert dat nog duidelijker naar de aanvragers gecommuniceerd moet worden dat het enkele maanden duurt na de bekendmaking van de honorering van de voorstellen voordat de consortia de eerste uitkering van middelen kunnen verwachten, dit om liquiditeitsproblemen bij de consortia te voorkomen. Beter nog zou zijn de werkwijze aan te passen en de tijd in te korten tussen een positief besluit van het kabinet en het beschikbaar komen van geld.

3.3 Portefeuille-analyse

De verdeling over de drie terreinen van de eerste 10 (voorwaardelijke) toekenningen en reserveringen laten zien dat het terrein Infrastructuur het grootste in omvang is en het terrein Onderzoek, ontwikkeling en Innovatie in aantal de meeste toekenningen en reserveringen heeft gekregen. Dit is weergegeven in figuur 2. Kennisontwikkeling heeft in de eerste beoordelingsronden twee toekenningen gekregen.

Figuur 2. Verdeling van de projecten over de pijlers in de eerste ronde met (voorwaardelijke) toekenningen en reserveringen weergegeven in aantallen (blauw), de hoogte van de toekenningen (geel)

1^e ronde portfolio NGF (voorw.) toekenningen en reserveringen per terrein

In de 2e ronde zijn 37 aanvragen bij de toegangspoort ingediend, voor een totale investering van € 25,7 mld, waarvan € 12,3 mld bij het Nationaal Groeifonds wordt aangevraagd. Het aantal aanvragen voor het terrein Onderzoek, ontwikkeling en Innovatie zijn duidelijk het hoogste met 21 (zie figuur 3) en neemt met bijna € 18 mld aan aanvragen bijna 70% van de totale omvang van aanvragen op zich. Op het gebied van Kennisontwikkeling zijn er 10 verschillende aanvragen binnengekomen. Het aantal aanvragen voor het terrein Infrastructuur bedraagt zes. Vergeleken met de eerste ronde zijn de infrastructuurprojecten kleiner in omvang.

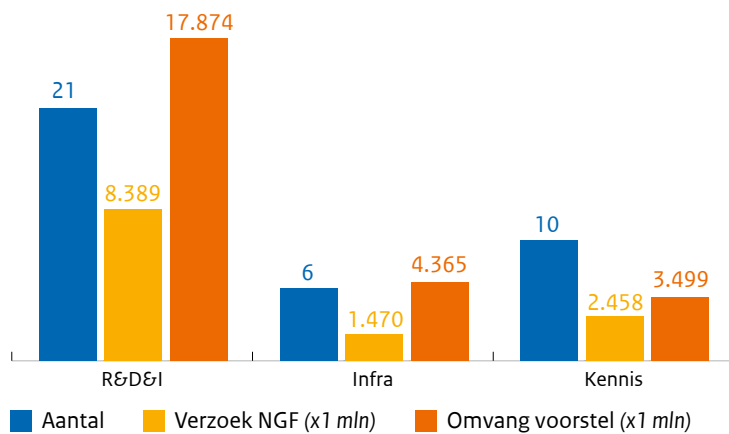
De totale cofinanciering van de aanvragen komt op 53%. Uitgesplitst naar terrein komt dit neer op:

- 53% voor Onderzoek, ontwikkeling en Innovatie;
- 66% voor Infrastructuur;
- 30% voor Kennisontwikkeling.

Zoals eerder aangegeven heeft het kabinet besloten op grond van het coalitieakkoord de pijler Infrastructuur uit het Nationaal Groeifonds te halen. De zes ingediende projecten op het terrein van Infrastructuur worden wel doorgeleid naar de adviescommissie. Deze projecten waren al ingediend voordat het nieuwe coalitieakkoord werd gesloten en de beoordeling al liep. Achter de voorstellen zitten consortia van veel partijen die hard hebben gewerkt om de voorstellen rond te krijgen. Deze projecten worden gefinancierd uit de middelen van het Groeifonds na een positief advies van de adviescommissie en als dit advies wordt overgenomen door het kabinet.

Figuur 3. Verdeling van binnengekomen aanvragen over de sectoren voor de tweede beoordelingsronde, weergegeven in aantallen (blauw), de hoogte van aanvraag bij het NGF (geel), en de totale investering (oranje)

2^e ronde portfolio aanvragen per terrein

4 Korte vooruitblik

Op het moment van verschijnen van dit jaarverslag is de commissie bezig met de beoordeling van de voorstellen die vanuit de toegangspoort zijn doorgestuurd. De commissie zal haar advies in het eerste kwartaal van 2022 afronden, waarna besluitvorming door de fondsbeheerders kan plaatsvinden.

Inmiddels wordt ook gewerkt aan de voorbereiding van de derde ronde. Fondsbeheerders hebben een voorstel voor de Instellingswet voor het Nationaal Groeifonds ingediend bij beide Kamers van de Staten-Generaal¹². Deze zal een wettelijke basis voor het Groeifonds verschaffen. Als het parlement akkoord gaat, krijgen private partijen via een subsidieregeling rechtstreeks toegang tot het Groeifonds. Daarnaast kunnen departementen voorstellen blijven indienen.

Het zal makkelijker worden voor een grote verscheidenheid aan private partijen om voorstellen in te dienen bij het Groeifonds en niet alleen voor partijen die al een goede toegang tot de departementen hebben. De voorwaarden en beoordeling door de commissie voor beide routes, de departementale en de directe toegang, blijven hetzelfde. Dit zorgt ervoor dat de kwaliteitseisen om in aanmerking te komen voor bekostiging dan wel subsidie even hoog zijn.

In het coalitieakkoord van 15 december 2021 is afgesproken dat de pijler Infrastructuur uit het Groeifonds verdwijnt en dat de daarvoor gereserveerde middelen, inclusief de reserveringen uit de eerste ronde voor de twee schaa sprongvoorstellen en voor het Brainport-voorstel, worden overgeheveld naar het Mobiliteitsfonds. Tegelijkertijd ontvangt het Groeifonds een dotatie van € 6,7 mld waarmee het totaal aan middelen voor het Groeifonds op € 20 mld blijft staan. Deze zijn nu gericht op voorstellen op de terreinen Kennisontwikkeling en Onderzoek en ontwikkeling en innovatie¹³. De commissie is van mening dat dit voorstel uit het coalitieakkoord in lijn is met de opvatting van de commissie dat “de omvang en de daaraan verbonden kosten van de ‘schaalsprongen’ op het gebied van infrastructuur de reikwijdte en het budget van het NGF te boven gaan”. Wel meent de commissie dat het Groeifonds en zijn beoordelingsmethodiek een rol zou kunnen blijven spelen in de beoordeling en bekostiging van innovaties die een duurzame infrastructuur mogelijk maken. Dan bekostigt het Groeifonds niet die infrastructuur zelf, maar wel de zoektocht naar de nieuwe technieken en toepassingen die verduurzaming van de infrastructuur mogelijk maken. Immers, deze zijn nog niet bekend of verkeren nog in een ontwikkelfase. De werkwijze van de commissie is er in het bijzonder op gericht uit de vele voorstellen op dit terrein de meest onderscheidende en veelbelovende voorstellen te selecteren. Ook doet de commissie aanbevelingen over de voorwaarden waaronder deze het best kunnen worden uitgevoerd, zodat de voorstellen en de daaraan bestede middelen zo optimaal mogelijk worden ingezet.

Verder heeft het coalitieakkoord de instelling van een Klimaatfonds van € 35 mld, de instelling van een Stikstoffonds van € 25 mld en een fonds voor vrij en ongebonden onderzoek en ontwikkeling van € 5 mld voorgesteld. Op deze terreinen liggen belangrijke specifieke maatschappelijke opgaven, die raakvlakken hebben met de voorstellen op het terrein van innovatie en kennis die bij het Groeifonds worden ingediend. De commissie beziet graag met het kabinet hoe de activiteiten van deze fondsen en die van het Groeifonds op elkaar kunnen worden afgestemd om het effect van de investeringen op al deze terreinen te versterken. Met als doel om het effect van elke bestede euro op de maatschappelijke opgaven en het verdienvermogen van de Nederlandse economie te maximaliseren.

¹² Tweede Kamer, 2021-2022, 35 975 nrs 1-3; zie ook Tweede Kamer, 2021- 2022, 35 925 XIX, nr 7, Brief van de Ministers van Economische Zaken en Klimaat en Financiën.

¹³ “Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst”, coalitieakkoord 2021-2025, pagina 28, Tweede Kamer, nr 2021D50025

Bijlage 1: Samenstelling adviescommissie Nationaal Groeifonds

Op 1 januari 2021 bestond de adviescommissie uit de volgende leden¹⁴:

Drs. M.H.J. (Marieke) Blom
Prof. dr. R.H. (Robbert) Dijkgraaf
Ir. J.R.V.A. Dijsselbloem, *voorzitter*
Drs. L.B.J. (Laura) van Geest
Prof. dr. R.M. (Rianne) Letschert
Mr. C.C.F.A. (Constantijn) van Oranje-Nassau
Drs. F. (Feike) Sijbesma
Drs. R.J.H.M. (Robert-Jan) Smits
Mw. J.A. (Jacqueline) Tammenoms Bakker
P.T.F.M. Wennink RA

Per 1 januari 2022 is de heer Sijbesma afgetreden als lid.

Op dezelfde datum is aangetreden als nieuw lid de heer drs. M.G. (Michiel) Muller.

De heer Dijkgraaf is per 10 januari 2022 benoemd tot minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, waardoor hij zijn werkzaamheden voor het Nationaal Groeifonds heeft neergelegd. Als opvolger is met terugwerkende kracht per 1 februari de heer Feringa benoemd.

Samenstelling subcommissies

Tijdens de eerste adviesronde zijn de volgende subcommissies ingesteld:

Subcommissie Kennisontwikkeling

Rianne Letschert (*voorzitter*), Marieke Blom, Jeroen Dijsselbloem

Subcommissie Onderzoek, ontwikkeling en innovatie

Robbert Dijkgraaf (*voorzitter*), Constantijn van Oranje-Nassau, Feike Sijbesma, Peter Wennink

Subcommissie Infrastructuur

Robert-Jan Smits (*voorzitter*), Laura van Geest, Jacqueline Tammenoms Bakker

¹⁴ Zie voor een korte bio van de leden en hun nevenfuncties: www.nationaalgroeifonds.nl

Bijlage 2: Korte beschrijving en uitgevoerde activiteiten per voorstel

AiNed

Het voorstel *AiNed* is een investeringsprogramma om het potentieel van artificiële intelligentie (AI) voor de Nederlandse economie en samenleving te benutten. Het omvat twaalf instrumenten om specifieke knelpunten aan te pakken. Instrumenten in het toegekende deel zijn onder andere een talentprogramma, het bevorderen van Europese samenwerking, het bevorderen van scholingsactiviteiten en het ontwikkelen en toepassen van ethische kaders. De Nederlandse AI Coalitie (publiek-privaat), die het *AiNed* programma heeft ontwikkeld, is in 2021 gegroeid van 400 naar 500 deelnemers.

In de afgelopen maanden heeft NWO een call uitgevoerd, waarin voorstellen zijn ingediend voor onderzoekslabs voor mensgerichte aspecten van AI. Het streven is om op dit gebied een eerstvolgende call in de loop van 2022 te lanceren als onderdeel van toegekende NGF-middelen. Voor het cofinancieren van Nederlandse organisaties die deelnemen in Europese AI-projecten is uit de toegekende *AiNed* middelen een AI-compartment gerealiseerd in de aanstaande call van de EU KDT JU (Key Digital Technologies Joint Undertaking).

Er is een aangepast voorstel gedaan voor de gereserveerde middelen (€188 miljoen) voor projecten op het gebied van onderwijs, valorisatie en sectorale doorbraaktoepassingen van AI. Dit ligt nu ter beoordeling bij de commissie.

In november heeft *AiNed* een afvaardiging van EZK, de commissie en stafdirectie ontvangen voor een veldbezoek aan drie AI-onderzoekslabs in het Robohouse van de TU Delft.

Groenvermogen van de Nederlandse economie

Het voorstel *Groenvermogen van de Nederlandse economie* investeert in een groene-waterstof-ecosysteem bestaande uit (i) klein- en grootschalige demonstratieprojecten, (ii) een R&D-programma en (iii) een human capital programma. Het doel van het voorstel is om toepassingen van groene waterstof in o.a. de chemie, transport, en zware industrie versneld mogelijk te maken door innovatie en kostenreductie. Daarmee kan het voorstel ook een waardevolle bijdrage leveren aan de overgang naar een CO₂-neutrale samenleving.

Er zijn in de afgelopen maanden reeds voorbereidingen getroffen op de sandpit-procedures en deze zullen verder uitgewerkt worden. Er zijn gesprekken gevoerd met een brede dwarsdoorsnede van bedrijfsleven, colleges van bestuur universiteiten, HBO en TNO. Het consortium heeft samen met EZK en RVO voorbereidende werkzaamheden gestart voor kleine waterstofprojecten waarvan de start voorzien is aan het einde van Q1 2022. Het programmabestuur is bij publicatie van dit jaarverslag ingevuld en de stichting is in oprichting.

QuantumDeltaNL

Het voorstel *QuantumDeltaNL* richt zich op het versterken van Nederlands quantum ecosysteem, door te investeren in (1) quantumcomputers, (2) quantumnetwerken en (3) quantumsensoren. Quantum is een ontwikkelende technologie die disruptief kan zijn op het gebied van rekenkracht en daarmee voor nieuwe verdienmodellen en oplossingen voor maatschappelijke problemen kan zorgen. Door quantumtechnologie kunnen er in de toekomst mogelijk veel veiligere netwerken en communicatie tot stand gebracht worden.

Na de positieve beoordeling is in volle kracht verder gewerkt aan activiteiten die reeds gestart waren met middelen uit de EZK Startimpuls, waaronder KAT-1, KAT-2 en Actielijn 2. Twee hoogtepunten van afgelopen jaar uit KAT-2 (quantum internet) zijn:

- de demonstratie van een quantum internet verbinding tussen Delft-Rijswijk-Den Haag om communicatie mogelijk te maken die niet afgetapt kan worden, en
- de lancering van de Quantum Network Explorer, een online platform dat quantum internet vrij toegankelijk maakt voor iedereen, en waar mensen kunnen experimenteren en nieuwe toepassingen kunnen ontdekken.

Stichting QuantumDeltaNL heeft de governance in detail uitgewerkt en het bestuur gevormd. De internationale strategie wordt nu uitgerold, waarin Europese samenwerking voorop staat en vandaaruit allianties met andere landen aangegaan kunnen worden.

Er is een pand in Delft in gebruik genomen om tijdelijk onderdak te bieden aan startups, vooruitlopend op de campusontwikkeling die in fase 2 van start zal gaan.

RegMed XB

Het voorstel *RegMed XB* investeert in de bouw van vier pilotfabrieken voor de verdere ontwikkeling van regeneratieve gezondheidszorg. Regeneratieve geneeskunde is erop gericht nieuwe behandelingen te ontwikkelen die slim gebruik maken van het zelf herstellend vermogen van ons lichaam. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van genterapie en (stam) celtherapie. Het doel van *RegMed XB* is enerzijds op lange termijn chronische ziekten te kunnen voorkomen of genezen, en anderzijds het Nederlandse bedrijfsleven in staat te stellen om innovatieve producten en processen te ontwikkelen en in te spelen op een sterk groeiende buitenlandse markt.

Na indiening van de subsidieaanvraag is men in regio Leiden gestart met de verbouwing en de inrichting van de benodigde infrastructuur. Met de verbouwing realiseert Leiden het Nederlands Center for the Clinical Advancement of Stem cell and Gene Therapies (NECSTGEN). Daarnaast wordt door het LUMC met de verbouwing gewerkt aan een faciliteit waar geïnduceerde pluripotente stamcellen en de toepassing daarvan kunnen worden ontwikkeld. De verwachting is dat de faciliteit in de zomer van 2022 klaar is en geopend kan worden.

In de andere regio's is men gestart met voorbereidende werkzaamheden in grote lijnen conform doelstellingen zoals beschreven in het ingediende projectvoorstel *RegMed XB*.

- Regio Brabant: Het opbouwen van faciliteiten en het inrichten van infrastructures en georganiseerde community.
- Regio Maastricht: Het klaar maken van de faciliteit voor het ontvangen van de productieapparatuur en het aanschaffen van benodigde apparatuur.
- Regio Utrecht : De realisatie van het Innovation Center for Advanced Therapies. Dit wordt uitgevoerd onder regie van het UMC Utrecht.

Inmiddels is bekend geworden dat één van de deelnemers van *RegMed XB*, het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), van de Novo Nordisk Foundation € 100 mln in de komende 10 jaar ontvangt voor fundamenteel wetenschappelijk onderzoek naar stamcellen, de ontwikkeling van organ-on-a-chip modellen en het maken van de eerste klinische stamcelproducten. Het geeft een verdere impuls aan *RegMed XB* en bevestigt de vooraanstaande positie van het consortium op dit terrein in Europa en wereldwijd. Het geeft tevens aan dat een publiek-privaat initiatief, gesteund door eerdere subsidies van EZK en nu het Groeifonds, bijdragen kan lostrekken van derden, ook internationaal. Een belangrijke steun niet alleen voor het LUMC en *RegMed XB*, maar ook voor de gedachte die aan het Groeifonds ten grondslag ligt.

Health-RI

Het voorstel *Health-RI* investeert in (i) de ontwikkeling van een geïntegreerde, nationale gezondheidsdata- en onderzoeksinfrastructuur, (ii) het wegnemen van sociale en organisatorische belemmeringen door middel van een afsprakenstelsel, en (iii) een centraal punt voor data-uitgifte. Het doel is om innovatie in de life sciences and health-sector te stimuleren door data van Nederlandse ziekenhuizen en zorgorganisaties, kennisinstellingen, organisaties in de publieke gezondheid, patiëntenorganisaties, gezondheidsfondsen en bedrijven te standaardiseren en met elkaar te verbinden. Het voorstel richt zich op het delen en gebruiken van (onderzoeks)data.

In de zomer van 2021 is de voorwaardelijke toekenning van *Health-RI* omgezet in een toekenning. Vooruitlopend op de subsidieverlening heeft op 5 oktober 2021 een geslaagd kick-off event plaatsgevonden. Er is gestart met werven van personeel en het verder inrichten van de organisatiestructuur. Na budgettaire autorisatie van middelen begin 2022 kan EZK formeel de subsidieaanvraag van *Health-RI* in behandeling nemen. In nauwe samenwerking met EZK, RVO en *Health-RI* zijn hiervoor alle voorbereidende werkzaamheden gestart.

Schaalsprong Metropolaan OV en Verstedelijking Zuidelijke Randstad

Het oorspronkelijke voorstel *Schaalsprong Metropolaan OV en Verstedelijking Zuidelijke Randstad* investeerde in hoogwaardig OV in de regio's Den Haag, Rotterdam en Zoetermeer (aanleggen van bus-, tram-, metro- en lightrailinfrastructuur), capaciteitsuitbreiding van het hoofdspoor Leiden-Dordrecht en de bouw van nieuwe stations

Intussen is gewerkt aan een aangepast voorstel om de gereserveerde middelen toegekend te krijgen. Dit aangepaste voorstel is 20 december 2021 ingediend. In het coalitieakkoord gepubliceerd op 15 december 2021 staat dat de gemaakte reservering voor dit project zal worden toegevoegd aan het Mobiliteitsfonds.

Schaalsprong Metropolitaan OV-systeem MRA en verstedelijking

Het oorspronkelijke voorstel *Schaalsprong Metropolitaan OV-systeem MRA en verstedelijking* investeerde in het doortrekken van het Noord/Zuidlijn metrotracé van Amsterdam Zuid naar Schiphol en Hoofddorp en het sluiten van de Amsterdamse metroring van Isolatorweg naar Amsterdam Centraal

Intussen is gewerkt aan een aangepast voorstel om de gereserveerde middelen toegekend te krijgen. Dit aangepaste voorstel is 20 december 2021 ingediend. In het coalitieakkoord gepubliceerd op 15 december 2021 staat dat de gemaakte reservering voor dit project zal worden toegevoegd aan het Mobiliteitsfonds.

Brainportlijn Eindhoven

Het oorspronkelijke voorstel *Brainportlijn Eindhoven* investeerde in een vrijliggende busbaan voor een vervoersconcessie met emissieloos zelfrijdend collectief personenvervoer. Het doel is om daarmee de bereikbaarheid en het leef- en vestigingsklimaat van de Eindhovense regio te versterken.

Intussen is gewerkt aan een aangepast voorstel om de gereserveerde middelen toegekend te krijgen. Dit aangepaste voorstel is 20 december 2021 ingediend. In het coalitieakkoord gepubliceerd op 15 december 2021 staat dat de gemaakte reservering voor dit project zal worden toegevoegd aan het Mobiliteitsfonds.

Transitie naar innovatief en toekomstbestendig onderwijs

Het voorstel *Transitie naar innovatief en toekomstbestendig onderwijs* investeert in een Nationaal Onderwijslab, dat bestaat uit een werkplaatsomgeving waarin verschillende partijen samenwerken aan AI-gebaseerde c.q. geavanceerde digitale onderwijsinnovaties die belangrijke uitdagingen uit het onderwijs adresseren.

Voor het Nationaal Onderwijslab is de voorwaardelijke toekenning omgezet in een onvoorwaardelijke toekenning (Kamerstuk 35925-XIX-5). Momenteel werken EZK inclusief RVO en OCW toe naar een subsidieregeling en een selectieprocedure. Conform de afspraken die zijn gemaakt met de commissie van het NGF wordt onderzocht wat een geschikte manier is om een uitvoerende partner te selecteren. Hierover wordt contact onderhouden met Universiteiten van Nederland (het voormalige VSNU). Het doel is om de selectieprocedure te starten per 1 maart 2022 en dat het Nationaal Onderwijslab start voor de zomer 2022.

Aanvullend heeft de commissie een bedrag van € 63 mln gereserveerd om de producten uit het Nationaal Onderwijslab verder te ontwikkelen. Hier moet een nieuw plan voor uitgewerkt worden, om aan de voorwaarden van de reservering te voldoen.

Versterking Infrastructuur Leven Lang Ontwikkelen

Het voorstel *Versterking Infrastructuur Leven Lang Ontwikkelen* investeert in 1) de verdere ontwikkeling van het Nationaal Platform Leren en Ontwikkelen waar burgers informatie vinden over scholings- en financieringsmogelijkheden, verrijkt met informatie over (gevraagde skills) op de arbeidsmarkt en de leeruitkomsten van opleidingen in termen van skills en 2) pilots met persoonlijke ontwikkeladviezen. Beide dragen bij aan het verlagen van de drempel tot het kiezen voor gericht om- en bijscholing en daarmee aan het vergroten en actueel houden van kennis en vaardigheden.

Intussen wordt gewerkt aan het vervullen van de voorwaarden gesteld door de commissie. Een reactie wordt verwacht in het eerste kwartaal van 2022.

Bijlage 3: Het analysekader van de adviescommissie voor de beoordeling van voorstellen uit de tweede ronde

Dit is het analysekader voor de 2de beoordelingsronde van het Nationaal Groeifonds (NGF). Het analysekader is na de 1^e ronde op enkele punten herzien en vervolgens besproken en goedgekeurd door de commissie op 14 juli 2021.

Dit document bevat een nadere uitwerking van enkele toetsingscriteria om een zorgvuldige en consistente beoordeling van de aanvragen te waarborgen. Analyses worden door een adviseur voorbereid en door een 2^e en 3^e lid van de staf nagekeken op consistente toepassing van het analysekader. De criteria die geen nadere uitleg behoeven hebben we niet beschreven; uiteraard worden ook bij deze criteria aspecten als duidelijkheid, volledigheid en onderbouwing bekeken. Dit werkdocument is bedoeld voor intern gebruik door staf en de commissie. Enkele uitwerkingen worden in komende weken nog met experts besproken en zijn aangeduid met 'concept'.

Criterion 1. Bijdrage aan het duurzaam verdienvermogen

1. De omvang van de positieve bijdrage aan duurzame en structurele economische groei in verhouding tot de bijdrage uit het Groeifonds (inclusief de onderbouwing van die bijdrage).

Toelichting criterium 1.1: Hoe het duurzaam verdienvermogen te beoordelen?

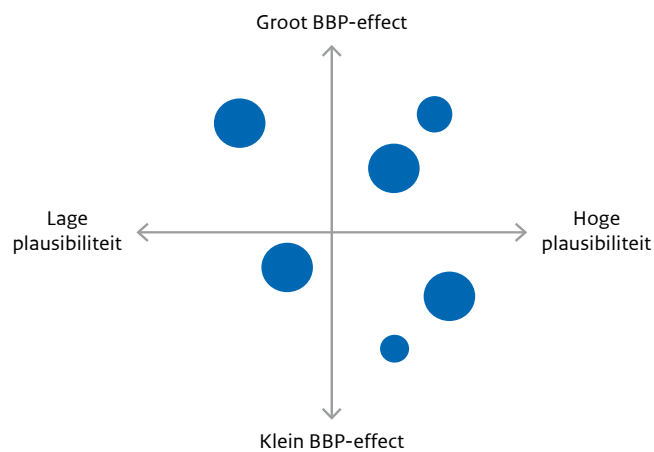
Voor de bijdrage aan het duurzaam verdienvermogen gebruiken we de impact op het bbp op lange termijn, bij voorkeur in steekjaren (2040 of 2050). Voor het bbp-effect zijn twee aspecten belangrijk: de omvang van het effect (in verhouding tot de investering) en de mate van onzekerheid. De voorstellen bij het NGF kennen vaak veel risico's en onzekerheid: de mogelijke effecten kennen daarmee een grote spreiding.

In sommige gevallen bevatten de voorstellen geen kwantitatieve analyse, maar volstaan met een kwalitatieve onderbouwing bijvoorbeeld met behulp van een Theory of Change. Andere voorstellen bevatten kwantitatieve schattingen. Zowel de kwalitatieve en kwantitatieve schattingen zullen we gedurende het beoordelingsproces op verschillende manieren valideren, met behulp van o.a. de Theory of Change en modelmatige benaderingen zoals gebruikt door o.a. SEO.

Daartoe worden de volgende vragen beantwoord ten aanzien van de robuustheid van de schatting van de indieners:

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken data
Welke benadering(en)/methode(en) zijn gebruikt (bijvoorbeeld top-down, bottom-up)?	SEO: Infra en R&D&I CPB: Kennis	Meegestuurde onderbouwing BBP- effect, gebruikte data
Is er een uitgewerkte TOC aanwezig?	Staf	Meegestuurde ToC, onderbouwing van gevolgde stappen
Zijn de aannames navolgbaar en robuust? Wat is de mate van onzekerheid?	SEO: Infra en R&D&I CPB: Kennis	Meegestuurde onderbouwing BBP- effect

De bbp effecten en de onzekerheid zullen na validatie door de stafcommissie voor elk voorstel worden weergegeven in een 2x2 matrix. De omvang van de investering bepaalt de grootte van de cirkel.

Criterion 2. Strategische onderbouwing (alleen vetgedrukte criteria zijn uitgewerkt)

1. De bijdrage aan maatschappelijke transities. (Een positief saldo van maatschappelijke baten en lasten is een randvoorwaarde.)
2. De onderbouwing van probleem- en doelstelling(en), beoogde economische en maatschappelijke effecten, en de voorgestelde interventie(s), in vergelijking met mogelijke (beleids-)alternatieven.
3. De algemene risico's en afhankelijkheden (strategisch en/of contextueel) voor het bereiken van de doelstelling(en).
4. Legitimiteit: Zonder hulp van het Groeifonds voeren bedrijven of instellingen het project niet uit. (randvoorwaarde)
5. Subsidiariteit: Het voorstel is gericht op problemen en/of kansen die op Rijksoverheid niveau uitgevoerd moeten worden. (randvoorwaarde)
6. Het gebruik van de laatste wetenschappelijke en technologische inzichten.
7. De aansluiting bij internationale ontwikkelingen en/of buitenlandse voorbeelden.
8. De aansluiting bij de comparatieve voordelen van Nederland.
9. De aansluiting van het voorstel bij bestaande nationale initiatieven en prioriteiten.
10. De toekomstbestendigheid en groeipotentieel van het voorstel.
11. De mate van innovatie en brede toepasbaarheid.
12. De mate waarin een voorstel bijdraagt aan het versterken van de innovatiekracht van een ecosysteem of sector.

Toelichting criteria 2.1 en 2.2: Hoe de maatschappelijke effecten beoordelen?

Indieners is gevraagd om maatschappelijke effecten van voorstellen aan te geven met behulp van de leidraad MKBA en/of gebruik van de methodes zoals de Theory of Change.

NGF gebruikt de brede welvaartsmonitor van het Centraal Bureau voor de Statistiek als kader om de maatschappelijke effecten van de voorstellen te analyseren. Hierin worden drie categorieën onderscheiden: brede welvaart hier en nu, brede welvaart later, en brede welvaart elders.

De analyse-aanpak in de 2e ronde maakt expliciet in hoeverre ieder voorstel bijdraagt aan deze aspecten. Net als bij bbp wordt hier gekeken naar de mogelijke omvang van de effecten én de mate van onzekerheid. Deze effecten zullen een rol spelen in de integrale weging van de commissie.

Naast de maatschappelijke impact van de investeringen zal tevens het proces van uitvoering worden bekeken op maatschappelijke aspecten. Hiermee kan de commissie komen tot aanbevelingen voor indieners om de impact te

versterken en risico's te verkleinen. Tenslotte zal de bijdrage van NGF voorstellen aan specifieke transitie-uitdagingen in kaart worden gebracht.

Met deze aanpak analyseren we maatschappelijke effecten vanuit meer perspectieven dan expliciet in het propositieformulier is uitgevraagd. In het eindoordeel over voorstellen zullen we de maatschappelijke effecten (omvang en onzekerheid) expliciteren. Daarnaast kan de commissie aanbevelingen meegeven aan de indieners om de brede welvaartseffecten robuuster te maken.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken data
1. Hier en nu a) Subjectief welzijn: waardering voor het eigen leven b) Materiële welvaart: inkomen (onder andere duurzame economische ontwikkeling, maatschappelijk verantwoord innoveren, consumptieniveau huishoudens) c) Gezondheid: daadwerkelijk en ervaren d) Arbeid en vrije tijd (o.a. arbeidsparticipatie, tijdverlies door files) e) Wonen (woonkwaliteit) f) Samenleving (o.a. participatie, weerbaarheid kwetsbaren, verdelingsvraagstukken) g) Veiligheid (fysiek en cyber) h) Milieu (oa. voedselkwaliteit, fijnstof, fauna)	Staf CPB PBL SCP Experts	MKBA ToC Maatschappelijke effecten paragrafen uit voorstellen
2. Later a) Economisch kapitaal (machines, werktuigen, ICT, kenniskapitaal en infrastructuur) b) Natuurlijk kapitaal (grondstoffenvoorraden, kwaliteit van natuur en milieu) c) Menselijk kapitaal (FTEs en kwaliteit arbeidspotentieel) d) Sociaal kapitaal: (vertrouwen burgers in elkaar en instituties, sociale inclusie)	Staf CPB PBL SCP Experts	MKBA ToC Maatschappelijke effecten paragrafen uit voorstellen
3. Elders a) Handel (bijdrage aan brede welvaart elders) b) Ontwikkelingssamenwerking en overdrachten (handel, niet-hernieuwbare hulpbronnen) c) Milieu en grondstoffen (NLse voetafdruk in rest vd wereld)	Staf CPB PBL SCP Experts	MKBA ToC Maatschappelijke effecten paragrafen uit voorstellen

Toelichting criterium 2.4: Legitimiteit

Het Nationaal Groeifonds richt zich nadrukkelijk op investeringen met een publiek belang die ten dienste staan van het verdienvermogen van Nederland, en waarmee geen (voldoende) privaat rendement kan worden behaald. Dat kan onder meer komen doordat private partijen sommige baten van de investering niet kunnen incasseren (door bijvoorbeeld een onrendabele top, coördinatieproblemen of financieringskosten) of dat zij de investering te risicovol vinden.

In lijn met het missiegedreven topsectorenbeleid en de missies van het Horizon Europe programma kan de overheid een aanjagende functie hebben om innovaties mogelijk te maken. Voorts kan overheidsingrijpen legitiem zijn als het gaat om investeringen in publieke goederen. Het fonds heeft als doelstelling om publiek rendement te realiseren door het duurzaam verdienvermogen van de samenleving te versterken. De investeringen worden niet geëvalueerd op basis van financieel rendement voor investeerders.¹⁵

¹⁵ Uit: Kamerbrief Groeifonds september 2020

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken data
Aanvragers hebben voldoende onderbouwd dat: • dat de overheid geen andere maatregelen wil/kan treffen om de bekostiging van de propositie in de markt tot stand te laten komen (zoals mededinging, normering, vergunningen en regeldruk) • dat het huidige instrumentarium aan bestaande publieke regelingen onvoldoende is om dit project/ programma mogelijk te maken	CPB Staf RVO Invest-NL	NWO landschaps- analyses Inventarisatie financiële regelingen

Toelichting criterium 2.5: subsidiariteit

Het subsidiariteitsbeginsel of subsidiariteitsprincipe is een organisatiewijze of regel in taakverdeling tussen 'hogere' en 'lagere' openbare overheden. Het houdt in algemene zin in dat hogere instanties niet iets moeten doen wat door lagere instanties kan worden afgehandeld.

Gebaseerd op de aanpak van de vaste kamer commissies van de Tweede Kamer over subsidiariteit binnen EU wetgeving hanteert het NGF de onderstaande aanpak op tot een beoordeling te komen.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken data
• Bekijken of argumenten die door de indieners zijn aangedragen voldoende aanknopingspunten bieden voor overheidsingrijpen op nationaal niveau (zijn er precedents?) • Bekijken of zaken op lokaal niveau of EU-niveau beter kunnen worden afgehandeld, met oog op nationaal verdienvermogen	Toegangspoort Staf	

Toelichting criterium 2.6: het gebruik van de laatste wetenschappelijke en technologische inzichten.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken datapunten
• In hoeverre bouwt de voorgestelde aanpak voort op de laatste technologische inzichten? • In hoeverre bouwt de voorgestelde aanpak voort op de laatste wetenschappelijke inzichten? • Wat is er te leren van vergelijkbare technologische ontwikkelingen in omringende landen? • Wat is er te leren van vergelijkbare wetenschappelijke ontwikkelingen in omringende landen? • Wat is de Nederlandse positie in het internationale innovatielandschap op dit terrein, is er sprake van een comparatief voordeel? • Wat betekent dit voorstel voor de bestaande wetenschappelijke inzichten? Op welke manier is dit een doorbraak en voor welke gebieden?	TNO NWO (Buitenlandse) wetenschappelijke experts	• Publieke R&D uitgaven in sector/ technologie per land (OESO) • Wetenschappelijke publicaties (aantal/ citaties) • Academic Ranking of World Universities (ARWU)

Toelichting criterium 2.7: internationale aansluiting

Bij dit criterium gaat het om een assessment van de mate waarin er in het voorstel sprake is van internationale aansluiting (en eventuele samenwerking).

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken datapunten
Is er sprake van een internationale context? Zo ja: Hoe ziet het internationale speelveld eruit? Wie/wat zijn de belangrijkste spelers / landen / systemen? In welke mate is het voorstel internationaal ingebed of aangesloten? In hoeverre is er sprake van noodzakelijke strategische internationale samenwerking dan wel incidentele?	Staf Individuele marktexperts/rapporten	
Is voldoende beargumenteerd waarom internationale aansluiting noodzakelijk is voor economische groei? Sluit het voorstel aan bij positie die Nederland inneemt / wil innemen vanuit internationaal perspectief? Hoe verhoudt het voorstel zich tot concurrerende mondiale ontwikkelingen? Zijn de sterkte, zwaktes, kansen en bedreigingen voldoende inzichtelijk gemaakt en benut dan wel gemitigeerd in het voorstel? Welke afweging is er gemaakt om wel of niet aansluiting bij EU-activiteiten te zoeken. Is bijvoorbeeld voldoende beargumenteerd waarom NGF i.p.v. of naast een Europese call?	Staf Individuele marktexperts/rapporten	
Is helder aangegeven hoe om wordt gegaan met buitenlandse samenwerkingspartners (onder andere in het kader van IE-beleid)?	Staf Internationale marktexperts	

Toelichting criterium 2.11: de mate van innovatie en brede toepasbaarheid

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken datapunten
Welk TRL niveau heeft de voorgestelde innovatie/technologie? <i>(laag TRL kan maar dan moet bedrijfsleven op overtuigende manier betrokken zijn en goed inspelen op verschillende toepassingsmogelijkheden. Hoog TRL kan maar dan meer cofi van verschillende partijen en bedenk dat we fonds voor lange termijn verdienvermogen zijn)</i> Hoe is de slaagkans beschreven en hoe groot is de slaagkans? Wat zijn kritische afhankelijkheden voor slaagkans? Bij high risk, high gain: dragen alle resultaten, of deze nu positief of negatief zijn, bij aan de ontwikkeling? Welke innovatieve ontwikkelingen spelen op dit moment in deze sector, wat onderscheid dit voorstel hiervan of sluit dit voorstel daar juist goed op aan? Welke alternatieve oplossingen zijn er op dit gebied die hetzelfde doel bereiken? Hoe groot is de behoefte (vraag) in de markt naar dit voorstel? In hoeverre is er maatschappelijke druk om te innoveren? In hoeverre is de toepassing breed toepasbaar binnen meerdere sectoren? Wat zijn de exportkansen van de technologie / innovatie?	Individuele marktexperts/rapporten	TRL niveau Marktkomvang technologie/innovatie (huidig en toekomstig) Indien MKBA: uitkomst gevoeligheidsanalyses (grote of kleine impact op slaagkans) Indien ToC gemaakt: externe context/factoren (grote of kleine impact op slaagkans)

Om de mate van valorisatie te beoordelen zijn de volgende analysevragen van belang.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken datapunten
Hoe wordt ontwikkelde kennis gevaloriseerd (via startups en/of bestaande bedrijven)? Is adequaat geanalyseerd waarom valorisatie niet tot stand komt in deze sector? Is er voldoende concreet nagedacht over hoe het dit keer wel geregeld wordt? Welke valorisatie activiteiten worden voorgesteld? Hoe worden bestaande bedrijven/ MKB-ers bereikt? Is hier uitvoeringscapaciteit voor opgenomen? Hebben business developers van onder andere de regionale ontwikkeling maatschappijen hier een rol in? Zijn relevante netwerken (nationaal en regionaal) betrokken? Speelt fysieke innovatie-infrastructuur een rol bij de valorisatie van kennis (bijvoorbeeld campussen, fieldlabs, gedeelde faciliteiten)? Hoe wordt bestaande innovatie-infrastructuur benut? Welke indicatoren zijn benoemd om de voortgang van valorisatie te monitoren en evalueren?	Primair via staf, bij vragen kunnen individuele experts benut worden	Onder andere patenten, omzet innovaties, aantal startups en scale-ups in de sector

Toelichting criterium 2.12: De mate waarin een voorstel bijdraagt aan het versterken van de innovatiekracht van een ecosysteem of sector.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken datapunten
Is er sprake van een bestaand (opbouw/ opschaling of ombouw van ecosysteem waar het voorstel aansluiting bij zoekt bestaand systeem)? Is adequaat geanalyseerd welke belemmeringen/kansen er zijn in het huidige ecosysteem / sector en hoe lossen de voorgestelde activiteiten/aanpak dit op (zie onderstaande top tien belemmeringen ecosystemen)¹⁶? Lange termijn blik en samenhang bij investeringen in onderzoek en innovatie Investeringen in onderzoeks- en testfaciliteiten Financiering voor startups en scale-ups: vroege fase financiering en doorgroei Betrekken van gebruikers bij onderzoek en innovatie en marktcreatie Vaardigheden en absorptiecapaciteit in het mkb Ontwikkelen, aantrekken en behoud van toptalent Versterken van kennisoverdracht en het valorisatieproces voor meer impact Organiserend vermogen van onderzoeks- en innovatie-ecosystemen Verbindingen tussen ecosystemen Eerder in het proces aandacht besteden aan wet- en regelgeving Sluiten de (valorisatie) activiteiten aan bij bestaande activiteiten in het ecosysteem/de regionale ecosystemen?	Primair via staf, aangevuld ROM's, evt. Dialogic	Aantal bedrijven betrokken bij aanvraag Aantal bedrijven actief in ecosysteem Verwachte toename aantal bedrijven actief in ecosysteem Verwachte toename aan opleidingsplekken/talent

¹⁶ [Rapport-onderzoeks-en-innovatie-ecosystemen-in-nederland \(1\).pdf \(cloud-wp.nl%4qoss\)](#)

Criterion 3. Kwaliteit van het plan

1. De doelmatigheid en efficiëntie van de voorgestelde interventie(s).
2. De formulering van tussentijdse doelen, mijlpalen, prestatie-indicatoren, fasering en planning.
3. De omschrijving van de praktische en juridische uitvoerbaarheid van het voorstel en de haalbaarheid van de implementatie.
4. Het overzicht van plan specifieke risico's, kansen, afhankelijkheden en bijbehorende beheersmaatregelen.
5. De samenhang met flankerend beleid en andere initiatieven binnen het (eco)systeem.
6. De onderbouwde begroting (per activiteit).
7. De beschrijving en onderbouwing van de mate van co-bekostiging en/of financiering (per activiteit).
8. Additionaliteit: Bekostiging van het voorstel leidt niet tot verdringing van andere publieke en private bekostigings- en/of financieringskanalen.
9. Het beleid met betrekking tot intellectueel eigendom en knowhow (indien relevant).
10. De omschrijving van monitoring en evaluatie van de implementatie.

Toelichting criterium 3.6: richtlijnen financiële onderbouwing Nationaal Groeifonds

Uitgangspunt begroting

De uitgewerkte en gedetailleerde begroting van het voorstel bestaat uit een duidelijke indeling per begrotingsjaar. Wanneer een voorstel uit verschillende fases en/of onderdelen bestaat, moet er per fase en/of onderdeel een begroting aanwezig zijn. Wanneer dit voor latere fases niet mogelijk is moet dit aangegeven worden.

De begroting is zoveel mogelijk onderbouwd door een inschatting van prijzen (p) en hoeveelheden (q), inclusief waar mogelijk referentiewaarden (benchmarks). T.a.v. de prijzen dient duidelijk te zijn uit welke componenten deze bestaan (zoals loon, en opslagen voor overhead). Dit geldt ook voor eventuele verwachte inkomsten.

Richtlijnen financiële onderbouwing

De begroting wordt getoetst op de volgende elementen, inclusief een onderbouwing hiervan. Belangrijkste redenen voor toetsing zijn de effectiviteit, kosten efficiëntie en de haalbaarheid van het plan.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken datapunten
De verwachte financiële kosten, (mogelijke) directe financiële opbrengsten en het kasritme waarin deze bedragen over de looptijd van het project zullen plaatsvinden moeten reëel zijn. • Hoe reëel zijn de verwachte financiële kosten (o.a. is er inzicht in kritische afhankelijkheden?) en opbrengsten van het voorstel?• Zijn deze logisch opgebouwd in de tijd?• Kloppen de gemaakte aannames hierbij, zoals de gebruikte p*q benadering, referentiewaarden, benchmarks en kengetallen?• Wat wordt gedaan aan risicomanagement?	Accountantskantoren (EY, PWC) Staf	• (Internationale) marktstudies (verwachte vraag/inkomsten)• Benchmarks (sector) info (o.a. kengetallen)• Aansluiten kasstromen, checken aannames, inzicht in afhankelijkheden, risicomanagement en aanwezigheid exitstrategie
Er moet rekening gehouden zijn met toekomstige kasstromen die na afloop van het project zullen plaatsvinden. Maak in dat geval een duidelijk onderscheid tussen kasstromen over de looptijd van het project en kasstromen buiten de projectperiode. • Hoe reëel zijn opbrengsten tijdens en na afloop van het project/ programma (o.a. is er inzicht in kritische afhankelijkheden)?• Wat is de exitstrategie en is dit realistisch?	Accountantskantoren (EY, PWC) Staf	

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken datapunten
De verwachte exploitatiekosten moeten helder onderbouwd zijn, ook moet duidelijk zijn hoe deze over de begrotingsjaren verdeeld zijn en door wie de kosten gedragen zullen worden. Hoe helder zijn de verwachte exploitatiekosten onderbouwd? Is de verantwoordelijkheid voor kosten duidelijk?	Accountantskantoren (EY, PWC) Staf	
De begrotingen per activiteit/fase en de verwachte begin- en eindtijd moeten logisch verdeeld zijn, aansluiten bij het zwaartepunt van het voorstel en goed onderbouwd. Hoe reëel zijn de begrotingen per activiteit/ fase en zijn de bedragen per onderdeel logisch verdeeld? Komen de begrotingen per activiteit/fase overeen met het groter geheel? Staat de begroting in verhouding tot de strategische onderbouwing van het voorstel?	Accountantskantoren (EY, PWC) Staf	

Toelichting criterium 3.7: cofinanciering

Er dient een overzicht gegeven worden van de in kind en cash publieke en/of private co-bekostiging (*cofinanciering*), eventueel met een fasering. Tevens dient aangegeven te worden onder welke condities de bijdragen worden gedaan.

1. *Mate van publieke en/of private cofinanciering*

Er moet onderbouwd worden dat de mate van cofinanciering reëel is. Cofinanciering betekent ook commitment voor een voorstel. Als reeds eerder omvangrijke publieke en/of private investeringen zijn gedaan in het ecosysteem die van belang zijn voor succes van het voorstel of waar het voorstel op voortbouwt dient dit ook aangegeven te worden.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken datapunten
Hoe reëel is de mate van private en publieke cofinanciering?		Cofinancieringsratio TRL niveau

2. *Toezegging cofinanciering*

Helder moet zijn of de toegezegde in-kind en in-cash bijdragen van deelnemende partijen hard zijn. Ook moet duidelijk zijn of de toezeggingen voorwaardelijk of onvoorwaardelijk zijn.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken datapunten
In hoeverre is er zekerheid over de bijdragen van deelnemende partijen in het voorstel?	Staf	Letters of intent

3. Financieel rendement/ terugverdientijd

Indieners moeten voldoende inzicht geven in het eventuele financiële rendement van het voorstel en hierbij aangeven wat de terugverdientijd van de investering is. Indien mogelijk dienen aanvragers de impact op het rendement van een onrendabele top van de propositie afdoende rekenkundig te onderbouwen. Ook dient aangegeven te worden in hoeverre private (terug)verdienmogelijkheden aanwezig zijn die niet in de scope van de propositie zijn betrokken (externe effecten). En er moet ingegaan worden op de vraag waarom private of publieke investeerders (waaronder Invest NL) geen rol kunnen spelen.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken datapunten
Is er op lange termijn een financieel rendement te verwachten, zijn de onderliggende aannames aannemelijk?Waarom kan een private of publieke investeerder het voorstel niet financieren?	Staf	

4. Fase (TRL-niveau) van voorstel

Als een voorstel gericht is op fundamenteel onderzoek (laag TRL-niveau) is het aannemelijker dat er minder private cofinanciering wordt opgenomen dan als een voorstel is gericht op (experimentele) ontwikkeling. Hoe hoger het TRL-niveau hoe aannemelijker het is dat er meer private cofinanciering wordt toegezegd. Zie ook onderstaand staatssteunkader.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te hanteren datapunten
In welke TRL-fase bevindt het voorstel zich? En past de mate van private en publieke cofinanciering hierbij?	Accountantskantoren	

5. Private cofinanciering - MKB versus grootbedrijf

De mate van private cofinanciering hangt deels samen met de mate waarin MKB-ers of grootbedrijf betrokken zijn of rendement verwachten van een voorstel. Hoe hoger de betrokkenheid of het rendement voor het grootbedrijf hoe meer private cofinanciering aannemelijk is. Hier moet echter wel rekening gehouden worden met de hoeveelheid bedrijven die betrokken zijn of rendement verwachten van het voorstel.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te hanteren datapunten
Hoe groot is de betrokkenheid en het verwachte rendement voor het MKB en/of het grootbedrijf? Past de mate van private cofinanciering hierbij?	Accountantskantoren	

6. Aansluiting bij sector(ontwikkelingen)

De mate van private cofinanciering dient aan te sluiten bij wat in een bepaalde sector als standaard gezien wordt. Dit kan ook afhankelijk zijn van huidige en/of toekomstige ontwikkelingen. Een sector kent gewoonlijk duidelijke rollen voor private partijen en overheden.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te hanteren datapunten
Sluit de mate van cofinanciering aan bij de desbetreffende sector en/of sectorontwikkelingen?	Accountantskantoren	Zie tabel op volgende pagina met steunplafonds

De steunplafonds op het niveau van de onderzoeksprojecten en consortia (artikel 25 Algemene Groepsvrijstellingsverordening) geven een indicatie wat aan cofinanciering kan worden verwacht bij R&D&I-projecten:

	Klein	Medium	Groot
Fundamenteel onderzoek	100%	100%	100%
Industrieel onderzoek	70%	60%	50%
Industrieel onderzoek met: • samenwerking ondernemingen (bij grote ondernemingen geldt grensoverschrijdend of samenwerking met MKB), of • samenwerking onderneming en onderzoeksorganisatie, of • de resultaten worden breed verspreid	80%	75%	65%
Experimentele ontwikkeling	45%	35%	25%
Experimentele ontwikkeling met: • samenwerking ondernemingen (bij grote ondernemingen geldt grensoverschrijdend of samenwerking met MKB), of • samenwerking onderneming en onderzoeksorganisatie, of • de resultaten worden breed verspreid	60%	50%	40%
Haalbaarheidsstudies	70%	60%	50%

Toelichting criterium 3.8: additionaliteit

Uitgangspunten:

- **Publiek:** het voorstel is additioneel aan bestaande publieke investeringen en valt niet binnen een bestaande regeling van de overheid.
- **Privaat:** Het uitgangspunt is dat het fonds enkel optreedt waar sprake is van marktfalen. Als er een business case gemaakt kan worden met een financieel marktconform rendement, behoort het voorstel in principe door de markt bekostigd te worden en niet vanuit het fonds.

Richtlijnen beoordeling publieke additionaliteit

Er moet een lijst worden gegeven van relevante publieke bekostigings- en financieringsinstrumenten (zowel op nationaal als op EU-niveau) die op het terrein beschikbaar zijn. Aangegeven moet worden hoe het project van deze instrumenten gebruik maakt, of waarom het er geen gebruik van kan maken (bv type uitgave, beleidsterrein of omvang). Ook moet aangegeven worden of er instrumenten onder ontwikkeling zijn die zich op dit terrein bevinden. En daarnaast moet zo gedetailleerd mogelijk aangegeven worden welke publieke bekostiging en financiering er al plaatsvindt of gepland is op dit onderwerp en welke dus niet is meegenomen in dit voorstel, maar waar het voorstel verder op bouwt.

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken datapunten
• Hoe helder is overzicht gegeven van bestaande publieke regelingen en hoe helder is de additionele functie van het Groeifonds onderbouwd? • Waarom kan de overheid geen andere maatregelen treffen om de bekostiging van de propositie in de markt tot stand te laten komen (zoals mededinging, normering, vergunningen en regeldruk)?	Experts: RVO/ NWO (publieke additionaliteit), Accountantsbureaus en Invest-NL (private additionaliteit)	NWO landschapsanalyses

Richtlijnen beoordeling private additionaliteit

Over het algemeen dient additionaliteit aan private bekostiging in ieder geval voor R&D&I-projecten en niet-traditionele infrastructuur stevig meegewogen te worden. Voor traditionele infrastructuur en kennisontwikkeling speelt dit onderwerp mogelijk in mindere mate aangezien publieke bekostiging in Nederland op deze onderwerpen meer gebruikelijk is. Echter, in een aantal gevallen kan private bekostiging wel degelijk een alternatief blijken te zijn. Daarnaast kan de overheid, anders door bekostiging, het marktfalen ook adresseren via regie en/of regelgeving. Van belang is dat private additionaliteit altijd een afweging is van meerdere overwegingen, en dat proposities ten minste dienen te voldoen aan de staatssteunregels.

De volgende vragen zijn onder meer relevant met betrekking tot weging van private additionaliteit (zie voor een nadere toelichting kader rondom private additionaliteit).

Analysevragen	Beantwoorden door	Te gebruiken datapunten
In hoeverre geven indieners voldoende inzicht dat het project zonder de subsidie vanuit het Nationaal Groeifonds (i) niet of (ii) in mindere mate van de grond komt? In hoeverre geven indieners voldoende inzicht in de terugverdientijd van de investering die de propositie vraagt en waarom er geen private investeerders te vinden zijn? In hoeverre is de onrendabele top goed onderbouwd? In hoeverre is voldoende inzicht gegeven in het Technology Readiness Level (TRL) per onderdeel van de propositie	Experts: RVO/ NWO (publieke additionaliteit), Accountantsbureaus en Invest-NL (private additionaliteit)	NWO landschapsanalyses

Toelichting criterium 3.9: Intellectueel Eigendom bij NGF voorstellen

Met dit denkkader wordt een aantal uitgangspunten gegeven voor het opstellen van beleid met betrekking tot intellectueel eigendom¹⁷ door consortia voor een NGF-voorstel. Het vastleggen van IE-afspraken en de actieve bescherming daarvan is geen doel op zich, maar kan wel een belangrijke randvoorwaarde zijn, of zelfs een cruciale aanjager van duurzaam verdienvermogen op de langere termijn.

IE-rechten kunnen een belangrijk middel zijn in de keten van fundamenteel onderzoek naar innovatie en valorisatie en van ontwerp naar exploitatie. IE-rechten scheppen vaak de voorwaarden om te investeren, om producten op de markt te kunnen brengen, diensten te leveren of technologie breed te kunnen uitrollen. Het belang van IE-rechten en de wijze waarop ermee wordt omgegaan kan per sector verschillen.

Een paar voorbeelden:

- De farmaceutische industrie gebruikt IE-rechten veelal om exclusiviteit te creëren;
- Tech-bedrijven hebben te maken met een grote hoeveelheid octrooien waarvoor gebruiksrechten kunnen worden verstrekt aan derden;
- Industriële productontwikkelaars werken vaak met een combinatie van octrooi-, merken- en modellenrechten;
- In sectoren met een grote mate van standaardisatie, zoals de luchtvaart, is het verkopen van gebruiksrechten op IE aan derden gemeengoed; en
- In sectoren waar velerlei technische uitvindingen worden gedaan kan het aanvragen van octrooien passend zijn, maar in snel veranderende sectoren als de IT-sector, kan het efficiënter zijn om knowhow als bedrijfsgeheim¹⁸ te kwalificeren. Daarbij aangetekend dat bedrijfsgeheimen in alle sectoren belangrijk zijn.

Bij het NGF-passende IE-afspraken en toepassingen daarvan moeten oog hebben voor de wensen, belangen en inzet van individuen en/of partijen die een cruciale rol vervullen in een (eco-)systeem met een zo open mogelijk karakter, waardoor partijen gemakkelijk in- en uit kunnen treden en kruisbestuiving mogelijk wordt gemaakt.¹⁹

Om de kans op de gewenste exploitatie en verspreiding van resultaten te verhogen is het daarom van belang dat IE-afspraken flexibel, op maat gemaakt en efficiënt zijn en gericht op het aanmoedigen van samenwerking tussen en ondersteuning van de partners op het gebied van IE.

¹⁷ Intellectueel eigendom (IE) is de verzamelnaam voor rechten op uitgewerkte ideeën en creatieve concepten, zoals vormgeving, uitvindingen, muziek, merken, software, games, teksten en foto's. Zie addendum I voor een overzicht.

¹⁸ "Bedrijfsgeheimen zijn van verschillende aard. Zij kunnen betrekking hebben op de samenstelling van de producten, de wijze van productie, de inrichting van het bedrijf, de lijst met afnemers en leveranciers, de behandeling van de klanten e.d. Men spreekt vaak van knowhow." Ch. Gielen e.a. 2014, Kort begrip van het intellectuele eigendomsrecht, p. 609.

¹⁹ [Versterken van onderzoeks- en innovatie-ecosystemen](#), p. 4

Dit leidt tot de volgende uitgangspunten:

IE-uitgangspunten NGF	Toelichting	Aandachtspunten voor consortia
1. Maak op voorhand afspraken over IE	Om als consortium te kunnen werken is een samenwerkingsovereenkomst nodig. Een belangrijk onderdeel hiervan zijn de afspraken over intellectueel eigendom en de bescherming daarvan binnen de daarvoor geldende wettelijke kaders. Passende afspraken voorkomen (belangen)conflicten en geven handvatten bij divergerende belangen en doelen. Keuzes hoe data en kennis uit onderzoek toe te kunnen eigenen zullen al in een vroeg stadium moeten worden gemaakt. Als de resultaten van onderzoek dat binnen het consortium wordt uitgevoerd eerder worden openbaar gemaakt dan dat ze in IE-rechten worden vastgelegd, is vervolfinanciering en de investeerbaarheid in kansrijke technologie en innovaties uiterst onwaarschijnlijk geworden.	Maak afspraken over IE in de samenwerkingsovereenkomst en beargumenteer waarom de desbetreffende opzet het meest passend is. Geef daarbij aan hoe wordt omgegaan met de geproduceerde kennis uit het voorstel en daarmee de IE-rechten.
2. Kennis moet kunnen vloeien (spill over)	Het doel van IE-rechten is enerzijds om creativiteit te beschermen en anderzijds het faciliteren van exploitatie waardoor investeringen kunnen worden terugverdiend. Het is van belang dat kennis niet onnodig op de plank blijft liggen maar dat het – voor zover mogelijk en wenselijk in het betreffende geval – vrijelijk gedeeld wordt, zodat andere partijen binnen het consortium/ecosysteem hierop voort kunnen bouwen. Een wijze waarop dit kan is door open data principes te hanteren.	Geef aan hoe de verspreiding van kennis geborgd is binnen het consortium en welke afweging gemaakt wordt tussen open data en bescherming van IE en hoe en onder welke voorwaarden IE kan worden overgedragen tussen partijen binnen het consortium (en daarbuiten).
3. Beleid past bij de fase en ambitie van het project	Bij fundamenteel onderzoek past vaak (grotendeels) publieke financiering. Om kennisdeling te kunnen faciliteren is het doorgaans wenselijk dat dit openlijk wordt gedeeld (open data). Echter zal ook hier goed rekening gehouden moeten worden met volgende fasen van het voorstel om bijvoorbeeld mogelijke commercialisering niet te belemmeren. In de latere fasen van ontwikkeling (dicht tegen de markt aan) is juist een steeds groter aandeel private financiering logisch en daarmee meer bescherming van kennis en data. Voor een NGF-voorstel is het van belang om niet alleen te kijken naar de fase waar het project zich nu bevindt, maar ook wat nodig is voor een volgende fase.	Toon aan dat de gemaakte IE-afspraken gerelateerd zijn aan de fase en ambitie van het project. Neem vervolgfases van een project en de invloed ervan op IE, (door bijvoorbeeld andere vormen van financiering en participatie,) mee in het voorstel.
4. Een case-by-case benadering	Geschikt IE-beleid vraagt voor elk voorstel om een case-by-case benadering. Keuzes voor het beleid zijn mede afhankelijk van de markt, de sector, de samenstelling van het consortium/ecosysteem en fase van ontwikkeling. De tijd- en contextgevoeligheid maakt dat het IE-beleid ook dynamisch is en met de tijd kan veranderen. Flexibiliteit en aanpassingsvermogen is dan ook essentieel voor effectief IE-beleid.	Elk NGF-voorstel is anders en IE-beleid dient daarom case-by-case te worden opgesteld. Houd hierbij ook rekening met de context en de sector waarin het consortium opereert.

IE-uitgangspunten NGF	Toelichting	Aandachtspunten voor consortia
5. Proportionaliteit tussen publieke investeringen en publieke baten	De mate van directe en indirecte baten (zowel financieel als maatschappelijk) die de Staat zou moeten hebben hangt af van de mate van inbreng van de partijen. Hier wordt naast financiële inbreng ook gekeken naar als immateriële inbreng zoals kennis, kunde en risico's. Indien het IE in grotere mate met publieke middelen wordt verkregen, dienen de baten ook meer publiek te zijn.	Geef aan in welke mate het te ontwikkelen IE kan bijdragen aan publieke baten en indien van toepassing voorwaarden waaronder de Staat (of een andere publiekrechtelijke rechtspersoon) gebruiksrecht verkrijgt en/of kan verkrijgen
6. Transparantie over kennis	Om tot een goede beoordeling te kunnen komen is het van belang dat gedeeld wordt in welk stadium/fase de te ontwikkelen IE zich bevindt, of er relevante achtergrondkennis- en infrastructuur wordt gedeeld (zoals organisatorische en technische faciliteiten) en/of partijen IE inbrengen.	Het consortium maakt inzichtelijk wat volgens hen stand het ontwikkelingsstadium is van de te ontwikkelen ideeën en voortbrengselen (zowel in NL als internationaal). Daarnaast zijn er afspraken gemaakt over achtergrondkennis en met betrekking tot het gebruik en de eigendom van gezamenlijk binnen het consortium te ontwikkelen voortgrondkennis.
7. Focus op impact voor Nederland	IE dient komen te liggen bij een partij met sterke binding met Nederland of sterke incentives om IE hier toe te passen.	Geef aan hoe ontwikkelde IE logischerwijs ten bate komt aan de Nederlandse economie en hoe dit aansluit bij relevant economisch stimuleringsbeleid vanuit de Rijksoverheid.

Criterion 4. Samenwerking en governance

1. De expertise, uitvoeringscapaciteit en reputatie van betrokken partijen. De ervaring en track record van het management.
2. De afspraken tussen de partijen over de samenwerking, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en de afgesproken financiële en/of inhoudelijke bijdragen.
3. De onderbouwing van een robuuste en effectieve governance die slagvaardige besluitvorming en scherpe keuzes mogelijk maakt door een heldere beschrijving van verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor verschillende organen, waaronder op strategisch en financieel vlak.
4. De betrokkenheid en steun van belanghebbenden.

Uitwerking criterium 4.3: samenwerking en governance

Het primaire doel van een governance-opzet is het waarborgen van de onderlinge samenhang van de wijze van sturen, beheersen en toezicht houden op een efficiënte en effectieve realisatie van de doelstellingen van het voorstel. Daarbinnen is het van belang dat er slagvaardige besluitvorming en scherpe keuzes mogelijk zijn.

Hoe ziet de **governance** en **organisatie** van het voorstel eruit?

Analysevragen	Beantwoorden door	Te hanteren datapunten
• Is organisatievorm van het voorstel uitgewerkt en is er een duidelijk overzicht van de rolverdeling, verantwoordelijkheden en verantwoordingslijnen (b.v. via een RACI/TRAC-tabel of VERI-matrix), uitgesplitst over de organen/gremia belast met: - bestuur - toezicht - uitvoering • Zit de structuur logisch in elkaar? Is een slagvaardige besluitvorming mogelijk? • Zijn de bevoegdheden/mandaat (incl. budgetautorisatie), besluitvormingsprocedures, mogelijkheden tot interventie uitgewerkt? - Is helder beschreven welk mandaat de verschillende organen hebben? - Heeft het bestuur voldoende bevoegdheden om te besluiten over de opzet van instrumenten en mogelijkheid project(en) te beëindigen indien ze niet succesvol zijn. • Is er sprake van mogelijk tegengestelde belangen? • Is de ervaring en track record van de organisaties en management overtuigend? - Zijn sleutelfuncties ingevuld met profiel of specifieke personen? • Is er voldoende ruimte voor nieuwkomers? • Zijn selectiecriteria van calls (indien van toepassing binnen het voorstel) helder? • Hoe wordt er gestuurd op meetbare doelen? Hoe kan het bestuur bijsturen? • Zijn alle relevante stakeholders meegenomen in de governance-afspraken? • Is er voldoende centrale aansturing om versnippering te voorkomen? • Is er een procedure voor risicobeheersing uitgewerkt? - wanneer iets wordt geëscaleerd? (richting bestuur en NGF) • Is er aangegeven in welke vorm het NGF wordt betrokken bij fundamentele besluitvorming?	Staf Big 4 consultants Experts	Beschrijving van governance Afspraken en statuten bestuursorganen

Hoe ziet de samenwerking eruit?

Analysevragen	Beantwoorden door	Te hanteren datapunten
• Is het duidelijk wat de status is van de afspraken tussen de betrokken partijen. - Hoe zijn afspraken en toezeggingen tussen de partijen over de samenwerking, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en de afgesproken financiële en/of inhoudelijke bijdragen vastgelegd? (Intentieovereenkomsten of bindende afspraken?) • Is er een getekende samenwerkingsovereenkomst bijgevoegd? • Zijn er meetbare doelen en go/no-go momenten gedefinieerd? En hoe wordt daar op gestuurd? • Hebben de partijen een (positief / negatief) gezamenlijk track-record? • Is de expertise, uitvoeringscapaciteit en reputatie van betrokken partijen complementair en versterkend aan elkaar. • Zijn alle relevante partijen in het ecosysteem/ de regionale ecosystemen betrokken? - Let hierbij op balans: ligt het bestuur bij klein aantal organisaties, hoe worden dan brede belangen meegewogen en wanneer veel organisaties betrokken zijn in governance, hoe is de slagvaardig en besluitvaardigheid geborgd? • Indien er wordt samengewerkt met buitenlandse partijen, hoe wordt positieve impact op duurzaam verdienvermogen in Nederland geborgd? • Is er voldoende aandacht voor communicatie/samenwerking met de externe belanghebbenden, bijvoorbeeld om risico's te beheersen en draagvlak te vergroten. • Is de samenwerking voldoende transparant? • Wordt er breed genoeg gecommuniceerd over de effecten/risico's van het voorstel?	Staf Big 4 consultants Experts	Beschrijving van samenwerkingsverbanden Overeenkomsten Letters-of-Intent

Procestoelichting

Toepassing van het analysekader in de analyse en beoordeling

De adviescommissie beoordeelt voorstellen voor het Nationaal Groeifonds op basis van: Het effect van een voorstel op het duurzaam en structureel verdienvermogen van Nederland op lange termijn.

Om te beoordelen of het aannemelijk is dat het verwachte effect op het verdienvermogen gerealiseerd kan worden, toetst de commissie:

1. De strategische onderbouwing van het voorstel: De onderbouwing van probleem- en doelstelling(en), de voorgestelde interventie(s), en de mate van innovatie en brede toepasbaarheid.
2. De kwaliteit van het plan: Het projectplan is goed opgezet, in voldoende detail uitgewerkt, uitvoerbaar en financieel verantwoord.
3. Samenwerking en governance: De juiste partijen zijn betrokken bij het project en zij hebben heldere afspraken over samenwerking met een beschrijving van verantwoordelijkheden en bevoegdheden, met name op strategisch en financieel vlak en de omgang met risico's.

Per criterium zal bij de beoordeling een effectenladder worden toegepast met mogelijke scores van 'Gering' (1-4), 'Gemiddeld' (5-6), 'Hoog' (7-8), 'Zeer hoog' (9-10). Voorstellen of onderdelen van voorstellen dienen tenminste 'Gemiddeld' op elk van de criteria te scoren om meegenomen te kunnen worden in de eindafweging en in het advies aan het kabinet.

Integrale weging en advies

Om te komen tot een integrale weging en advies aan het kabinet zal een rangordening van de projecten worden aangebracht op basis van het geschatte effect op het verdienvermogen. Tevens zullen de aan het voorstel verbonden maatschappelijke baten en lasten worden meegewogen. Bij de beoordeling betreft de commissie zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve onderbouwing voortvloeiend uit de toepassing van het analysekader. De commissie weegt daarbij mee hoe aannemelijk de realisatie van het effect op het verdienvermogen is, gegeven de kwaliteit van het plan, de samenwerking en de governance. Tevens zal de commissie bij de advisering rekening houden met een evenwichtige spreiding van investeringen over de drie terreinen van het Fonds en in de verschillende regio's door de tijd. De focus ligt namelijk op het vergroten van het duurzaam verdienvermogen van heel Nederland.

In het eindadvies weegt de commissie deze aspecten in gezamenlijkheid om zo tot een samenhangende en evenwichtige portefeuille over de terreinen te komen.

Addendum, behorend bij toelichting op criterium 3.9 van het analysekader: Overzicht rechten intellectueel eigendom

Soort recht	Wat wordt beschermd?	Wat betekent het?
Auteursrecht (ontstaat vanzelf)	Originele werken	Recht om openbaar te maken Recht om te verveelvoudigen Persoonlijksheidsrechten
Chipsrecht (ontstaat vanzelf)	Topografieën van halfgeleider- producten	Recht om te verveelvoudigen Recht om te exploiteren
Databankenrecht (ontstaat vanzelf)	Een verzameling van werken of gegevens	Recht om op te treden tegen opvragen en hergebruiken van elementen zonder toestemming producent.
Handelsnaamrecht (ontstaat door het eerste gebruik)	Naam waaronder onderneming handel drijft	Recht op het gebruik in een bepaald gebied
Kwekersrecht (ontstaat door registratie)	Plantenras	Recht om teeltmateriaal te exploiteren
Merkrecht (ontstaat door registratie)	Onderscheidingstekens	Monopolie op het gebruik Recht om ander gebruik te verbieden
Modelrecht (ontstaat door registratie)	Vormgeving van een product	Monopolie op het gebruik Recht om ander gebruik te verbieden
Octrooi (patent) recht (ontstaat door registratie)	Een technisch product of proces	Recht om te exploiteren
Domeinnaam (ontstaat door registratie)	Het unieke adres van een webpagina	Recht op het gebruik van de domeinnaam
Bedrijfsgeheim (ontstaat vanzelf)	Bedrijfsgeheimen	Bescherming tegen derden die bedrijfsgeheim op onrecht- matige wijze afhandig maken
Oorsprongsbenamingen, geografische aanduidingen en traditionele specialiteiten (ontstaat door registratie)	Streekproduct	Bescherming tegen misbruik of tegen praktijken die de consumenten kunnen misleiden.

Zie verder: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/innovatief-ondernemen/octrooien-ofwel-patenten/octrooi-anders-beschermen> en <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2014/10/IE-kompas-Doorklik.pdf>

Dit rapport is een uitgave van:

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Postbus 20401 | 2500 EK Den Haag
T 070 379 8911

Maart 2022